

7. møde.

Torsdag den 20. oktober kl. 9.

Den første sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 127, 206 og 300).

Forhandlingen genoptoges.

Formanden: Det ærede medlem hr. Vagn Bro har ordet for en kort bemærkning.

Vagn Bro: Det ærede medlem hr. Niels Andersen var i går meget utilfreds med, at man ikke ville mødes med ham ude på valgtribunerne, og den højtærede minister uden portefølje var også utilfreds, navnlig over for mit partis ærede formand. Jeg vil dog gerne sige, at i de sidste 3-4 år er i hvert fald jeg trolig mødt op ved 3 af de, om jeg så må sige, større profeters talerstol hjemme i min valgkreds; det gælder den højtærede fiskeriminister, den højtærede minister uden portefølje og det ærede medlem hr. Niels Andersen. Jeg kan i og for sig godt forstå, at mine gruppefæller ikke har villet møde, og jeg tror heller ikke, at jeg vil fortsætte. Den 29. maj 1957 fandtes der nemlig i Kolding Folkeblad en udtalelse af retsforbundets kandidat i Koldingkredsen; der er altså her ikke tale om et referat, men om et underskrevet brev, og jeg vil med formandens tilladelse slutte mit indlæg med at citere denne udtalelse. Det er altså partiets egen kandidat, der siger:

„Som kandidat for retsforbundet gik jeg til valg på følgende: en ren liberalistisk politik — lige langt fra socialisme som konservatisme. En politik vendt mod såvel statens skatteplyndring og statens stadig udvidede formynderskab som mod monopolerens uretmæssige udbytning af det arbejdende folk. En politik, der tog sigte på at overlade mere til borgernes afgørelse og mindre til statens — en tillids erklæring for folket.“

Og så sluttede han med disse ord:

„Hvis nogen vælger i Koldingkredsen og det øvrige Vejle amt ved min medvirken har givet sin stemme till retsforbundet og nu som jeg føler sig snydt og misbrugt, så giver jeg herved min uforbeholdne undskyldning.“

Det var retsforbundets egen repræsentant, der talte; det var ikke os fra oppositionen, der karakteriserede partiets handling efter valget, og det er dog lige godt det, som er det afgørende

(Kort bemærkning).

Niels Andersen: Jeg vil gerne sige tak til det ærede medlem hr. Vagn Bro, fordi jeg har haft lejlighed til at møde ham ude på valpladserne, om jeg må bruge det udtryk. Hvis det ærede medlem hr. Vagn Bro vil være ærlig, vil han sikkert erkende, at det møde, vi havde sammen, var et godt møde, hvor meningene blev brudt, et møde som vælgerne kunne være tilfreds med, fordi det foregik på den måde, de ønsker, det skal foregå: at man frit optræder over for hinanden, lader meningene brydes, sådan at vælgerne kan danne sig en opfattelse af, hvor de skal stå rent politisk. Det ærede medlem fremfører nu den tanke, at det skal høre op, og det forstår jeg ikke rigtigt, for sandheden er jo, at det ærede medlem hr. Vagn Bro omtrent er en ener inden for sit parti, venstre. Det er uhyre svært at få andre venstrefolk ud at tale med på samme måde, som tilfældet har været med det ærede medlem hr. Vagn Bro. Kun i et par tilfælde mere er det lykkedes at få en venstremand ud at tale med. Ganske vist har Arne Poulsen, retsforbundets kandidat i Koldingkredsen ved sidste valg, givet udtryk for det, som det ærede medlem hr. Vagn Bro læste op, men jeg vil gøre opmærksom på, at det også er en ener, at det ikke er noget almindeligt, og at alle retsforbundets kandidater fuldt ud tilsluttede sig regeringsdannelsen i 1957. At der er en enkelt, der bryder ud, er jo ikke noget særkende for retsforbundet — man har også set enkelte, der er brudt ud fra venstre.

Formanden: Det ærede medlem hr. Vagn Bro har ordet for en kort bemærkning. Jeg henstiller, at man begrænser de korte bemærkninger mest muligt.

Vagn Bro: I anledning af det ærede medlem hr. Niels Andersens bemærkning om, at det er en ener, skal jeg blot sige, at efter mine samtaler har jeg indtryk af, at også denne ener har et betydeligt følgeskab.

Paabøl: I § 2 i den nye byggestøttelov af 1958 fastslås det, at statens støtte til boligbyggeriet skal tilrettelægges med henblik på en stabil byggerytme, og det er ofte i efterkrigsårene blevet fremhævet, at en omfattende statsfinansiering af boligbyggeriet var nødvendig for at sikre en stabil byggerytme. Det er derfor paradoksalt, at det netop er statens udlån til boligbyggeriet, der har forstyrret byggerytmen og fremkaldt det kaos, der nu hersker inden for byggeriet.

Nu er det jo ofte fra radikal og fra retsforbundets side hævdet, at man ved den nye byggestøttelov havde liberaliseret boligbyggeriet ved at gå over til privat finansiering i større omfang, og den højtærede minister hr. Viggo Starcke sagde jo også i går, at man havde liberaliseret boligbyggeriet. Derimod er jeg ikke sikker på, at den højtærede boligminister er slet så begejstret for loven, for jeg har set, at han ved forskellige lejligheder har udtalt, at det var ikke socialdemokratiets lov; hvis det havde været socialdemokratiets lov, ville den have fået et andet indhold, end den nu har. Ikke desto mindre er det en socialdemokratisk minister, der har sat sit navn under loven. Forholdet er vel i øvrigt det, at man under lovens behandling fuldstændig har underkendt det private byggeris muligheder, sådan som man i sin tid også underkendte mulighederne for det private byggeri efter kap. V A. Det er denne fejlbedømmelse af det private byggeris muligheder, der er skyld i den situation, vi befinder os i i dag.

Det er klart, at man ved overgangen til en nyordning må indrømme en rimelig margen for et skøn over den kommende udvikling. Men statens udlånsvirksomhed i de første måneder efter den nye lovs vedtagelse har haft et helt urimeligt omfang. I kalenderåret 1959 er der i henhold til 1955-loven og den nye lov, derunder den nye lovs overgangsbestemmelser, givet subsidier i form af direkte udlån, i form af

statsgarantier og i form af driftstilskud til i alt 15 575 lejligheder; deraf er der ydet direkte statslån til 11 879 lejligheder. De sociale boligselskaber har fået direkte statslån til 5 833 lejligheder, de har fået statsgarantier til 1 179 lejligheder, og de har fået rene driftstilskud til 845 lejligheder. Der er altså ydet subsidier til det sociale byggeri til i alt op imod 8 000 lejligheder, og det er meget bemærkelsesværdigt, at man så sent som i september måned 1959, på et tidspunkt da det var åbenbart for alle, at udviklingen inden for byggeriet var ved at løbe løbsk, har givet direkte udlån til 1 666 lejligheder, hvoraf alene 1 478 lejligheder i det sociale byggeri.

Resultatet af denne fejlbedømmelse, af dette urimeligt store statslån er blevet, at gryden igen er kogt over, og at man pr. 1. marts 1960 har måttet indføre et igangsættelsesstop, som endnu gælder i København, Ålborg, Århus og visse andre steder. Ansvar for denne udvikling er den høje regerings, og det gør ikke forholdet bedre, at man har gjort den tidligere boligminister til syndebug og erstattet ham med en af de sociale boligselskabers håndgangne folk, den nuværende højtærede boligminister hr. Carl P. Jensen.

Nu er det, jeg gerne vil spørge den højtærede boligminister om, hvilke muligheder han mener der er for at afvikle byggestoppet, og jeg vil i denne forbindelse bede den højtærede minister redegøre for, i hvilket omfang og efter hvilke retningslinjer der hidtil er givet dispensation fra igangsættelsesstoppet. Og hvis den højtærede minister ikke mener, at igangsættelsesstoppet kan afvikles straks eller nogenlunde omgående, vil jeg bede ministeren meddele tinget, i hvilket omfang og efter hvilke retningslinjer det er tanken i den kommende tid at give dispensation fra igangsættelsesstoppet.

Der har været nogle meddelelser i dagspressen om, at man ville gøre det på grundlag af køen. Men køen er jo et tvetydigt begreb. Det er jo et spørgsmål om pladsen i køen. Er det køen inden for kommunerne, byggetilladelsen i kommunerne eller boligministeriets kø med hensyn til dispensationsandragender? For øvrigt har Byggesocietetet forleden dag holdt et møde i Ålborg, og man er dér gået ind for en

[Paahol.]

fuldstændig afvikling af byggestoppet og har peget på, at byggestoppet har en række uheldige virkninger, idet det trækker arbejdskraft bort fra boligbyggeriet til sekundære opgaver, vedligeholdelsesopgaver o. lign., og vanskeliggør det for mestrene at holde på svendene.

Jeg har ikke tilstrækkelige forudsætninger til at bedømme, om det er forsvarligt på indeværende tidspunkt at ophæve igang-sættelsesstopet, men jeg mener, at befolkningen har krav på at få at vide, hvordan det efter boligministeriets skøn ligger i dag, og hvilke muligheder der er i den nærmeste fremtid. Jeg mener, at det har ganske særlig interesse på baggrund af nogle udtalelser, som den højtærede boligminister for kort tid siden er fremkommet med. Den højtærede boligministers partiorgan Aktuelt indeholdt den 13. august et referat af nogle udtalelser, som den højtærede boligminister skulle være fremkommet med på Dansk Tømrerforbunds kongres — jeg beder om tilladelse til at citere. Der står i Aktuelt:

„Boligministeren gav udtryk for, at det private byggeri ikke skal have fortrinstillig over for det sociale. Efterhånden som det bliver muligt at frigive mere byggeri, ville han bestræbe sig på, at de to kategorier blev mere ligestillet end hidtil, og det var hans mål at nå op på et antal af 10 000 lejligheder i almen-nyttigt byggeri — et antal, som nogenlunde svarer til det, der maksimalt på noget tidspunkt har været opført på et enkelt år af denne kategori.“

Udtalelsen er refereret i et andet af den højtærede boligministers partiorganer, nemlig Demokraten i Århus, under overskriften „10 000 almennyttige lejligheder“, og det hedder i Demokratens referat:

„Der er i regeringen enighed om, at der ved frigivelse af byggeri i det kontrollerede område skal være en vis lighed mellem privat og almennyttigt byggeri.“

Nu er det altså, jeg gerne vil bede den højtærede boligminister om at udlægge teksten for mig. For det første har den højtærede minister ifølge referatet udtalt sig således, men det meddeles altså også, at den samlede regering skulle stå bag ved denne udtalelse. Dette er jo ganske bemærkelses-

værdigt, og jeg vil gerne have bekræftet, om det er rigtigt, navnlig om den højtærede minister hr. Viggo Starcke, som i går pralede med, at han havde liberaliseret boligbyggeriet, også står bag denne udtalelse, hvorefter de sociale boligselskaber altså skal vende tilbage til at bygge så meget, som de maksimalt har bygget noget enkelt år. For så kan man unægtelig spørge: hvor bliver liberaliseringen af? Så vil man kun have opnået to ting hidtil: en øjeblikkelig virkning, nemlig kaos inden for byggeriet, og en virkning på længere sigt, nemlig denne, at den højtærede boligminister fremtidig får hals- og håndsret over byggeriet, således at han ganske egenmægtigt kan bestemme, hvem der skal bygge, hvor meget der skal bygges, o. s. v. o. s. v.

Men er det andet end ønsketænkning fra den højtærede ministers side? Er det realiteter? Er der flertal bag ham i denne sag? Det synes jeg nok har en betydelig interesse at få klaret. Skal vi virkelig i fremtiden sigte imod at bygge 10 000 lejligheder med en lånegrænse op til 94 pct., med et driftstilskud på 8 kr. 50 øre pr. m², hvilket svarer til en 700-800 kr. om året for en normal 3 værelses lejlighed, og med frihed for at betale indkomstskat o. s. v. o. s. v.

For mig at se var det mere nærliggende, nu at prøve på at samle sig om de sociale opgaver inden for boligbyggeriet, om saneringen og om de mindstbemidlede og børnerige familiers boligproblem i stedet for at sprede kræfterne over en bred front.

Socialdemokratiet har jo tidligere i sin programudtalelse fra 1957 og ved fremsættelsen af boliglovsforslagene i 1958 givet udtryk for den tanke, at det måtte være rigtigt for fremtiden at gå over til at yde de tilskud, der skulle ydes, på grundlag af lejernes personlige, familiemæssige og økonomiske stilling og ikke, således som det nu er tilfældet, efter bygherreforholdet. Desværre blev dette synspunkt ikke fulgt op med byggestøtten, men jeg henstiller, at man tager denne tanke op, som der var principiel enighed om, det erkender jeg.

Man har anklaget det private byggeri for at bygge for små og for dyre lejligheder, og det er utvivlsomt rigtigt; der er noget om snakken. Men det er også rigtigt, sådan som det er fremhævet af den tidligere afdelingschef i boligministeriet, hr. Viggo Nørby,

[Paabød.]

som nu er direktør for Byggeriets Realkreditfond, at der ikke kan være noget mærkeligt i, at det private byggeri i første omgang kaster sig over det område, hvor der er et særlig opsparet behov, en særlig efterspørgsel, og ikke går ud i en konkurrence på ulige vilkår med det sociale byggeri, så længe der stadig væk er et uafviklet, almennyttigt byggeprogram på mange tusinde lejligheder. Selv om disse lejligheder opføres til nøjagtig samme pris som i det private byggeri, vil de jo kunne udlejes væsentligt billigere af det almennyttige byggeri på grund af alle de faciliteter, dette byggeri nyder.

I øvrigt mener jeg, det er et overgangsfænomen med de små og dyre lejligheder. Det er naturligvis rigtigt, at når det årlige byggeri kun udgør 2 pct. af den samlede boligbestand, må vi have opmærksomheden henvendt på beskaffenheden af nybyggeriet. Vi må sigte imod, at man i så vidt omfang som muligt bygger familieboliger, men spørgsmålet er mere nuanceret end som så. Den højtærede boligminister kan tale med sine partifæller på rådhuset, for de har netop vedtaget at bygge et stort antal 2 værelses lejligheder som erstatning for de lejligheder, der omfattes af saneringen på Backersvej — det skete i øvrigt imod det borgerlige mindretals stemmer.

På Frederiksberg har man bygget 300 kollektive lejligheder for lidt bedrestillede gamle, og derigennem har man frigjort 300 store lejligheder i det gamle byggeri. Det er en lykkelig udvikling og i og for sig et eksempel til efterfølgelse, for der er et behov for sådanne kollektive lejligheder. Hvis man kan bygge sådanne lejligheder til en rimelig pris, vil man derigennem kunne frigøre nogle af de store lejligheder i den gamle boligmasse, som kan lejes til en overkommelig pris af familier med børn.

Jeg siger, at de små lejligheder er et overgangsfænomen, og deri har jeg støtte i en statistik, som Byggeriets Realkreditfond har udarbejdet i september måned over de

lejligheder, hvortil fonden har givet lånetilsagn i det private udlejningsbyggeri inddelt efter værelseantal. Det fremgår af denne statistik, at i 1959 var kun 36 pct. af det samlede antal lejligheder på 3 værelser og derover, men dette antal er forøget i 1960, og man er nu oppe på 52 pct. 3 værelses lejligheder og derover.

Det skal også nok vise sig, at de dyre lejligheder er et overgangsfænomen. Der er jo kun begrænset efterspørgsel efter sådanne mere luksusbetonede lejligheder, og når der kommer mere konkurrence, vil prisniveauet finde et naturligere leje. Jeg er heller ikke i tvivl om, at det for en stor del er et københavnerfænomen, for ude i provinsen bygges der jo stadig til beherskede priser.

Jeg vil endelig for ikke at blive misforstået sige, at jeg mener, at også det sociale byggeri har en plads i fremtidens byggeri, men jeg mener også, at der med dette byggeri først og fremmest bør løses sociale opgaver inden for boligområdet og ikke, således som det er sket i efterkrigsårene, bygges for middelstanden.

Til de sociale opgaver hører det såkaldte socialfilantropiske byggeri for de mindstbemidlede. Om dette byggeri er der enighed fra alle sider, fordi det kommer de mest trængende familier til gode, og dette byggeri har da også i den nye lov fået en bedre placering, idet der er regnet med et byggeri på 2 000 lejligheder om året, ligesom der er givet mulighed for en forhøjelse af statens bidrag. En anden naturlig arbejdsopgave for det sociale byggeri er at bygge erstatningslejligheder for udsanerede familier, og der er i boligloven afsat en ramme på 1 500 erstatningslejligheder for sådanne familier.

De arbejdsopgaver, jeg her har nævnt, forekommer mig at være naturlige opgaver for det almennyttige byggeri. Tilbage bliver byggeri for det bedre stillede klientel. Det almennyttige byggeri kan udmærket vel også bygge for dette klientel — det er der intet i vejen for — og jeg har ikke noget imod, at man konkurrerer med det private byggeri om de samme indtægtsgupper; men så må

[Paahøi.]

det ske på lige vilkår, så må det ske med samme lånegrænser, som det private byggeri har, så må det ske uden m²-tilskud og uden den skattefritagelse, som de sociale boligselskaber har, og som vel betyder, at de kan leje en lejlighed ud et par kroner billigere pr. m² end det private byggeri.

Den højtærede boligminister er for nogen tid siden, så vidt man kan se af et referat i dagbladet Aktuelt, fremkommet med en højt æreudtalelse. Den højtærede boligminister skal ved Malerforbundets kongres have udtalt, at han ville give de private bygherrer samme offentlige støtte som det almene byggeri, men betingelsen måtte være, at de til gengæld påtog sig de samme pligter, gik ind under samme vilkår, som gælder for boligforeningerne, underkastede sig boligministeriets kontrol med jordpriser, byggepriser og huslejeafsatelse og affandt sig med, at overskud og opsparing i boligbyggeriet indgik i særlige byggefonds til finansiering af det fremtidige byggeri. Videre hedder det, at kun under den forudsætning var der tale om en reel ligestilling mellem de to former for byggeri.

Hertil knytter Aktuelt følgende kommentar, som jeg tillader mig at citere — det er fra den 7. september i år—:

„Det er næppe sandsynligt, at de private bygherrer vil være villige til at underkaste sig en sådan kontrol og afstå fra de gevinstmuligheder, det ukontrollerede byggeri byder. Men nu foreligger boligministerens tilbud klart og tydeligt, og bliver det ikke modtaget, må talen om den manglende ligestilling i hvert fald forstumme.“

Det er en ganske ejendommelig udtalelse. De sociale boligselskaber bygger jo ikke selv i dag; det er private entreprenørfirmaer, der i stort omfang bygger for de sociale selskaber, og de bygger hverken billigere eller dyrere, når de bygger socialt, end når de bygger privat. Hvorfor i alverden skulle dog disse entreprenørfirmaer ikke kunne påtage sig at bygge på nøjagtig samme måde og under den samme kontrol, som de hidtil har gjort det i efterkrigsårene? Det vil de da inderligt gerne. Det eneste nye, der er kommet til, er blot dette, at de i fremtiden også skal administrere de byggeforetagender, de har opført, men det kan de også udmærket

gøre. De sociale selskaber oppebærer jo lige så meget for at administrere disse boliger, som en sagfører skal have; det er oven i købet muligt, at en sagfører kunne klare denne administration både meget billigere og på en mere hensynsfuld måde over for lejerne. Jeg har i hvert fald i årenes løb haft adskillige henvendelser fra lejere i socialt byggeri, som har beklaget sig over den hårdhændede administration af disse boliger. Det var navnlig, når det drejede sig om fraflytning: selv om lejligheden var sat i stand for 3 måneder siden, skulle den sættes i stand igen og oven i købet af kooperative håndværksforetagender, som vist ikke var særlig billige. Man stillede meget rigoristiske krav i så henseende.

Men i alle tilfælde er én ting ganske sikker, og det er, at hvis de private entreprenørfirmaer kan få lov til at bygge med en lånegrænse på 94 pct., vil de gerne underkaste sig samme kontrol, som de har været underkastet i efterkrigsårene, det er der ikke det mindste i vejen for, men det er ikke den vej, vi skal ud. Vi skal ikke løfte det private byggeri op i samme niveau som de almennyttige boligselskabers, men tværtimod sige til de almennyttige boligselskaber: på de områder, hvor I ikke løser sociale opgaver inden for boligområdet, må I bygge under samme vilkår som det private byggeri.

Lannung: Som en af dem, der ved finanslovdebatter og på anden måde har lyst derefter, har jeg hilst med særlig tilfredshed, at man nu i den nærmeste fremtid vil fremlægge en samlet oversigt over og vurdering af de mange store trafikopgaver, som forestår, og som i de nærmeste årtier vil kræve meget betydelige beløb. Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til trafikplanerne både som almindelig dansk borger og som københavner i særdeleshed, idet jeg bl. a. som medlem af Københavns havnebestyrelse må tillægge en ganske bestemt side af disse problemer en særlig betydning. Det gælder de store broforbindelser over Store-Bælt og Øresund, og jeg vil understrege vigtigheden af, at de får en førsteprioritet i hele denne betydningsfulde planlægning.

Jeg forstår, at betænkningen vedrørende Store-Bæltbroen nu ligger i ministeriet

[Lannung]

for offentlige arbejder og dér afventer, at arbejdet med betænkningen om Øresundsbroen skal blive fuldført. Opgaver som Store-Bæltsbroen og Øresundsbroen må ses i det rette perspektiv, ikke som nogle er tilbøjelige til, som noget mest i forbindelse med ferierejsende, men som de betydningsfulde erhvervsbefordrende faktorer, de vil blive direkte og indirekte. Mange af os er let tilbøjelige til at se disse vigtige opgaver i et for kort perspektiv og overse en hovedside deraf. Vi kan gribe os selv i et øjeblik at tænke, at disse broer er ingeniørromantik, og at det egentlig vil være synd, hvis det karakteristiske træk med de velkendte Store-Bæltsfærger skal forsvinde fra dansk rejseliv. Det rører ved et følelsesmoment hos os alle, men set i det rette perspektiv er broen først og sidst en erhvervsbefordrende faktor, og jeg skal understrege betydningsfulde momenter i denne forbindelse.

En Store-Bæltsbro vil udbygge det østlige og vestlige Danmarks erhvervsmæssige sammenknytning, den vil skabe en ubrudt jernbane- og vejforbindelse mellem landets dele og vil derved bevirke, at Danmark bliver en mere ensartet handels- og produktionsmæssig enhed. Det vil være en samfundsmæssig fordel, der vel i samme grad vil komme Danmarks to hovedområder i handels- og produktionsmæssig henseende, det jysk-fynske og det storkøbenhavnske område, til gode. De muligheder for en mere rationel tilrettelæggelse af produktion og afsætning, som Store-Bæltsbroen tilvejebringer, vil også være en fordel nu, da de danske virksomheder i kraft af de ny markedsforskelde skal indstille sig på skærpet konkurrence fra de store europæiske industriland.

Hertil kommer, at fra Jylland og Fyn skal man jo ikke over med færge for at komme til Hamborg, og hvis vi ikke snart bygger broen og gør Danmark til en trafikal enhed, så vil i motortransportens tidsalder Jylland og Fyn i højere grad blive kunder i Hamborg, specielt hos Hamborgs havn, som til skade for Københavns havn i stigende omfang vil blive omladnings- og fordelingshavn for Danmark vest for Store-Bælt, og der vil f. eks. være en risiko for, at en stigende del af engroshandelen, som skal

betjene Danmark med import og eksport, vil blive placeret i Hamborg. Det er i Storkøbenhavns, men tillige i hele Danmarks interesse, at der dæmmes op for Hamborgs stigende indflydelse, og det er her, Store-Bæltsbroen får sin særlige betydning. Den vil, som brokommissionen fremhæver det, bevirke, at tidsafstanden mellem København og ikke blot Fyn, men praktisk taget hele Jylland, altså hele det jysk-fynske marked med undtagelse af det allersydligste Sønderjylland, bliver mindre end til Hamborg. Den vil således give København en tidsmæssig fordel i næsten hele landet i forhold til Hamborg, en fordel, som vil mere end opveje, at Hamborg med Store-Bæltsbroen får forbedrede transportmuligheder til landsdelene øst for Store-Bælt, og den vil derfor som nettoresultat medføre en forbedret konkurrencestilling. Det gælder ikke mindst, fordi det i stigende grad er lastbiler, der henter og bringer forsyninger til og fra de store havne. Det vil kort sagt med Store-Bæltsbroen bedre kunne betale sig at køre til København end til Hamborg.

Broen over Store-Bælt vil styrke ikke blot hovedstadens, men, når det kommer til stykket, hele landets konkurrenceevne. Der er alt i alt mange gode grunde for, at vi snart får den bro. Broen bør derfor efter min opfattelse forberedes og planlægges og alt tilrettelægges, så arbejdet kan sættes i gang, når og så snart arbejdsituationen tillader det. Da må vi være rede. Det er bl. a. netop for at løse en så stor national opgave som Store-Bæltsbroen, der vil koste over 1½ milliard kr., nødvendigt, at det danske samfund opretholder den økonomiske styrke og de reserver, der er påkrævet med henblik på så mægtige opgaver. Demokratiet bør vise, at det på et sådant felt er ansvarsbevidst. Det er også på en sådan baggrund, at de tre partiers sobre skattepolitik i modsætning til venstres og de konservatives må ses.

Store-Bæltsbroens drift bør vel i øvrigt gennem en broafgift kunne hvile i sig selv.

Øresundsbroen, der, hvis den skal få den betydning, den bør have, må ligge mellem København og Malmø, må blive det næste led i en langtidsplan, og her vil Sverige jo være sammen med Danmark om broen. Den vil være til gavn for hoved-

[Lannung.]

stadens erhvervsliv, den vil fordoble byens opland og selvsagt også være til gavn for det danske erhvervsliv i det hele. Vi vil for så vidt på fredelig vis annullere Roskildefreden og generobre Skånelandene, der på deres side bl. a. kan få den fordel sammen med Småland at blive det nye ferieland for vor hovedstad. Men Hamborgs fremtrængen som omladnings- og fordelingshavn er en så alvorlig sag for hele Danmark og for København i særdeleshed, at Store-Bæltsbroen må komme først. Vi må, som det vist er sagt, holde os Hamborg fra livet, før vi går til generobring for at få Skåne hjem.

Til slut: lad os overveje den mulighed at finansiere selve bygningen af Store-Bæltsbroen helt eller delvis gennem et stort nationalt andelselskab. Jeg har den tro, at hvis det danske folk blev stillet over for en sådan mulighed og opgave, ville svaret blive meget positivt. Planen kunne blive et led i en stor folkelig opsparing.

De nye broer er opgaver af en usædvanlig størrelsesorden, men det er sundt for et folk at stille sig store opgaver. Det er opløftende at have et stort mål foran sig, og jeg tror, at borgerne i vor fra visse sider med urette så forkætrede velfærdsstat beredvilligt ville skuldre en sådan opgave.

Elias Lauf: Det er kun et ganske kort indlæg, jeg gerne vil fremkomme med. Det er foranlediget af, at jeg agter at trække mig tilbage fra mit folketingsarbejde med udgangen af den indeværende valgperiode til fordel for min præstegerning i Grønland.

Jeg er meget taknemlig over den venlighed og forståelse, jeg har mødt under min deltagelse i folketingsarbejdet i de forløbne år. Jeg har lært meget i disse år. Jeg beundrer det gode samarbejde mellem de forskellige politiske partier trods deres afvigende synspunkter. Jeg beundrer den demokratiske forhandlingsmåde, som helt igennem præger arbejdet her i tinget. Hvad særlig behandlingen af de vanskelige grønlandske sager angår, er det mig en stor glæde at vide, at disse bliver behandlet med stor interesse og omhu. Vi står nu foran vigtige afgørelser angående Grønlands fremtid, og jeg er overbevist om og håber, at de bliver behandlet med samme grundighed og velvilje.

Uden i øvrigt at kommentere den højtærede statsministers åbningstale nærmere vil jeg dog nævne nogle af de opgaver, som det er mig magtpåliggende at understrege.

Der er en voksende forståelse af kirkenes betydning som en faktor i opbygningsarbejdet i Grønland, og denne forståelse ønsker jeg fortsat udbygget gennem aktiv støtte til kirkearbejdet.

Trods bestræbelsen for at koncentrere befolkningen i Grønland med en større produktion for øje, noget, som vi alle anser for nødvendigt, er det mit største ønske, at de små steders vanskeligheder, navnlig fangstdistrikternes, ikke bliver glemt eller overset, og folkeflytningen må gennemføres så vidt muligt i overensstemmelse med befolkningens egne ønsker.

Løsningen af tilrettelæggelsen af de unge grønlanderes uddannelse, som er den bedste vej til ligeberettigelsen mellem danske og grønlandere, ønskes fremskyndet.

En gradvis omlægning af Grønlands administration fra kolonistyret til medbestemmelsesret må søges fremskyndet. Vi grønlandere står i sammenligning med andre tidligere europæiske kolonier i forhold til kolonitidens varighed tilbage, hvad angår muligheden for selvstændige beslutninger.

Det er meget vigtigt at søge alle hindringer for en fuldstændig sammensmeltning af danske og grønlandere ryddet af vejen, og selv om tyngdepunktet i Grønlands administration efterhånden overgår til selve landet og Grønland eventuelt får sin egen biskop med tiden, skal dette ikke forstås som en optakt til løsrivelse fra Danmark, tværtimod. Svære tider har vi gennemgået sammen i løbet af 240 år. I disse år har vi lært hinanden at kende. Vi er klar over, at vi ikke kan undvære hinanden, og derfor er det vort oprigtige ønske, at Grønland bliver ved at være en del af det danske rige.

Til slut vil jeg ønske regering og folketing gode arbejdsår med gode resultater såvel for Danmark som for Grønland.

Alfred Jensen: Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til de problemer, der står i forbindelse med åbningsdebatten og det valg, som alle nu lægger op til.

Jeg har med tilfredshed konstateret, at

[Alfred Jensen.]

regeringen til trods for denne travlhed har haft tid til at sikre, at der fremkommer forslag til lov angående indfødsret til en række borgere, der lever her i landet. Vi får på tirsdag gennemført en lov, som sikrer 238 personer dansk statsborgerret og dermed mulighed for at deltage i valget den 15. november. På denne baggrund træder naturligvis spørgsmålet om de unges valgret stærkere frem, og man kunne jo have ønsket, at regeringen også havde udnyttet sin tid til at fremsætte forslag om nedsettelse af valgretsaldern fra 23 til 21 år, således at de to årgange kunne få lejlighed til at stemme ved det folketingsvalg, der nu stunder til.

Da man imidlertid ikke har lagt vægt herpå fra regeringens side, har den kommunistiske gruppe draget omsorg for, af et lovforslag herom kom på tingets bord så betids, at det kunne behandles og gøres færdigt selv med et valg i sidste del af dette år for øje. Vort lovforslag har fået nr. 1, det vil sige, at der har været alle muligheder for at få det behandlet såvel i den første som i den anden uge af dette folketingsår. Det er jo ikke sket; derimod er lovforslag, der er nummereret som nr. 2, 3 og 4, bragt frem til første og anden behandling og vil blive vedtaget i næste uge. Det er jo et vidnesbyrd om, hvordan arbejdsgangen er her i tinget og mellem tinget og regeringen.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har indvendt, at dette lovforslag ikke kunne gennemføres, bl. a. fordi der skulle udarbejdes valglister, og det var der ikke tid til. Denne indvending leder tanken hen på det gamle ord: jorden er altid frossen for vantrevne svin. Sådanne indvendinger er der ingen hold i. Det nytter ikke noget, man forsøger at forklare, at tiden er en hindring for, at de to årgange mellem 21 og 23 kan komme frem til valgurnerne ved det folketingsvalg, vi nu skal have. Da vi indleverede vort forslag, var valget endnu ikke udskrevet, og som jeg sagde i mine bemærkninger ved forslagens fremsættelse, var der tid nok til at behandle lovforslaget i folketinget i henhold til forretningsordenens bestemmelser og også tid nok til at foretage den folkeafstemning, som er foreskrevet i forfatningen, inden folketingsvalget skulle udskrives til slutningen af november måned.

Slutningen af november indeholder ikke alene datoen den 15. november, den indeholder også datoen den 22. og den 29. november, og skulle man ikke kunne nå at gøre lovforslaget færdig, så valget kunne afholdes den 29. november, ser jeg ikke rettere, end at man kunne have udskudt valget til afholdelse i december måned. Vi har tidligere haft folketingsvalg i december, og man kan vel sige, at hensynet til ungdommens valgret gjorde en sådan udskydelse berettiget. Nu må altså de unge vente, og så må vi jo håbe på, at der i hvert fald efter valget kommer et lovforslag, der sikrer ungdommens valgret.

Men det, der har stillet sig hindrende i vejen her, er i virkeligheden ikke de tekniske forhold, for det er da klart, at i hulkortenes og elektronhjernens tid er man i stand til at foretage det tekniske, som der her er brug for; nej, det er i virkeligheden folketinget og regeringen, der har hindret, at lovforslaget kom frem til behandling.

Der har i denne debat været tale om boligspørgsmålet, og jeg hæftede mig ved, at det radikale partis ordfører, det ærede medlem hr. A. C. Normann, udtalte sig for, at der skulle være billigere boliger til befolkningen. Jeg deler denne opfattelse, men hvis man er indstillet herpå, så skulle man ikke have gennemført den forringelse af leje-loven og boligstøtteleven, som gennemførtes i 1958. Enhver her i landet måtte vide, at boliger var en mangelvare, og måtte også vide, at hvis man gav det private byggeri en fortrinsstilling, som det skete ved afviklingen af boligstøtten, blev boligen et spekulationsobjekt i højere grad, end det nogensinde har været. Vi ønskede ikke og ønsker ikke, at boligen skal være et spekulationsobjekt, den skal være en menneskeret. Men det er klart, at når man afvikler de regler, der var for boligstøtte, og giver det private byggeri fortrinsstilling, så vil spekulationen få bedre betingelser, end den før har haft, og resultatet er jo blevet, at både den ene og den anden må stå op og erkende, at boligforholdene er fortvivlende. Det var for tidligt, man slækkede.

Spørgsmålet er imidlertid, om ikke det er en helt forkert problemstilling, om ikke man må fastholde, at det at bygge boliger til udlejning er en samfundsopgave, og at det ikke bør overlades til de private speku-

[Alfred Jensen.]

lanter. Derfor har vi vendt os mod forringelsen af boligstøttelovgivningen og mod forringelsen af lejelovgivningen og har til stadighed krævet, at man foretager en ændring af loven og en ændring af den administration, der finder sted af den gældende lov. Det er ikke alene et spørgsmål om, hvorvidt det er boligforeninger, der skal bygge, eller det er de private; det er et spørgsmål, om man kan skaffe boliger frem til billige priser. Privathyggeriet har vist sig at være særdeles dyrt. Der forlanges 10 000 kr. i indskud for en beskeden lejlighed og en leje på 60-100 kr. pr. m². Det er det, man forlanger af folk, og enhver kan se, at det kun er relativt godt stillede, der er i stand til at betale en sådan leje. Derfor er der mange, som må tage til takke med de dårlige boliger i by og på land og nøjes med boliger i rådne faldefærdige huse, hvor der hverken er elektricitet eller vand indlagt og ej heller tale om andre af de moderne bekvemmeligheder.

I debatten i går gav det ærede medlem hr. Aksel Larsen udtryk for, at han savnede klarhed over kommunisternes stilling til militærspørgsmålet. Jeg kunne sige: i lige måde, og jeg skal forklare hvorfor. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen nævnede i sin begrundelse for manglende klarhed selv visse ting, der er fremkommet i en debat i 1958 i efterårsmånederne. Jeg var til et møde sammen med det ærede medlem hr. Aksel Larsen netop i efteråret 1958, hvor spørgsmålet om det kommunistiske partis militærpolitik var til behandling. Der erklærede det ærede medlem med patos — og den er såvel offentligheden som tingets medlemmer bekendt — at såfremt han på denne konference havde haft stemmeret, ville han stemme for et forslag, der gav tilslutning til den militærpolitik, partiet havde ført, og han opfordrede partiet til at fortsætte denne politik, indtil afrustning kunne gennemføres, når socialismen havde sejret i verdensmålestok.

Jeg nævner det her, fordi der jo sagtens kan findes ting frem, der kan tyde på en anden opfattelse end den, som kommer til udtryk i andre udtalelser. Derfor kan det være lige så berettiget, at vi beder det ærede medlem om at skaffe klarhed, når man retter en sådan henvendelse til os; jeg har også taget udtalelsen frem, fordi det heri

fastslås, at vi var tilhængere af afrustning, at det var vort ideelle mål, og det er da ej heller det, diskussionen mellem os har stået om; det var ikke på det punkt, vi skiltes. Det var på spørgsmålet, om man skulle proklamere lokal afrustning, isoleret afrustning, og om en sådan tilstand for Danmark ville betyde, at Danmark blev forskånet for en moderne krigs lidelser og rædsler, hvis den skulle bryde ud i det område, hvori vort land befinder sig.

Vi havde den opfattelse, og det er det, det kommunistiske parti har givet udtryk for, at kommer en moderne krig her i Nordeuropa, kommer krigens veje til at passere vort land, vil det ikke kunne undgå krigens lidelser og ødelæggelser. Derfor har vi fastslået, at den eneste måde, hvorpå man kan sikre Danmark mod ødelæggelse, er, at freden bevares, og derfor har vi slået fast, at det må være her, der skal sættes ind for fredens opretholdelse, det er i virkeligheden den eneste garanti for sikkerhed for Danmark. Jeg har også konstateret, at netop dette synspunkt vinder frem overalt i vort land, i alle dele af befolkningen, fordi man forstår, at det er her, kræfterne må sættes ind. Vi kan også konstatere, at disse synspunkter vinder frem verden over, men alligevel må man fastslå, at freden ikke er sikret, at der endog består en akut fare for krig.

Jeg har tidligere fremhævet de momenter, som med rette er fremført af Sovjetunionens statsminister, Khrustjov, om den fare, den internationale spænding med ophobning af de moderne ødelæggelsesmidler medfører for, at en krig kan udbryde. Han gør opmærksom på, at såfremt en atombombe bringes til eksplosion over et fremmed territorium, vil det pågældende land ikke have mulighed for at undersøge, om det er en fejltagelse, om det er en ondsindet persons provokation, eller det er en krig, der indledes, og derfor vil der omgående blive grebet til modforanstaltninger. Ingen kan afvise, at denne problemstilling er rigtig. Men når det er sådan, er det klart, at så må man sætte ind for at få afrustningen sat i gang efter aftale. Der er det, vi kommunister har slået fast den ene gang efter den anden, at vi er tilhængere af afrustning, at vi er modstandere af, at så mange midler bruges til uproduktive, militære formål; dog må afrustningen

[Alfred Jensen.]

gennemføres gennem aftaler på en sådan måde, at der ikke behøver at være nogen frygt.

Det er ud fra disse synspunkter, vi har vendt os imod øget oprustning. Vi har vendt os imod, at man, omend man ikke går ind for atombomben, så dog sætter sin lid til, at atombomben skulle sikre Danmark. Alene det er jo nok til at vise, at det punkt, vi sætter ind på, må være det rigtigste og det stærkeste.

Dertil kommer den tyske militarisme. Ingen kan jo bestride, at den tyske militarisme efterhånden antager de gamle former med udarbejdelsen af angrebsplaner, i retning af revanchisme o. s. v., og når man tager i betragtning, at den tyske forbundshær allerede har sikret sig øvelsespladser og støttepunkter i flere lande her i Vesteuropa, kan enhver se, at faren er i vækst. Hertil kommer jo, at man forbereder atombevæbning af den vesttyske hær, og det var vel ikke uden grund, at atomøvelser indgik i den efterårsmanøvre, der nu holdtes. Af den diskussion, der nu foregår om atomudrustning af NATO-hærene, om atombevæbning i Frankrig, kan enhver se, at netop spørgsmålet om den tyske militarisme bliver mere og mere alvorligt, og at denne militarisme er en trussel for nabolandene, for freden her i Europa.

Jeg har ved tidligere lejligheder vist, hvorledes tidligere nazister og Hitlergeneraler breder sig i administrationen og i hærens ledelse og er med til at udarbejde planer, der så sandt ikke kan betegnes som forsvarsplaner, men har angrebsmæssig karakter. Den omstændighed, at danske tropper nu trænes i flodovergang, tyder heller ikke på, at de danske tropper skal uddannes til forsvaret af Jylland; det tyder tværtimod på, at de skal uddannes til at kæmpe andre steder, kæmpe under aggressive ledere, efter deres ordrer.

Jeg vil tro, at den store offentlighed ikke har glemt det, der skete i 1930erne, jeg vil også tro, at man ej heller har glemt de forsikringer, der kom om, at der var ingen grund til at male fanden på væggen, der var ingen grund til at være urolig, for det gik jo nok. Jeg vil gerne have lov til at citere, med den højtærede formands tilladelse, en ledende artikel i Politiken, som udtrykker sig på

samme linje, som vi kommunistiske talere her i folketinget og i offentligheden har gjort. Det drejer sig om en lederartikel for mandag den 10. oktober, som er skrevet i anledning af det svar, som den højtærede forsvarsminister gav mig, da jeg spurgte, om man ikke havde ændret mening om det dansk-tyske militære samarbejde efter at have set tyske krigsforbrydere deltage i efterårsmanøvrerne. Citatet lyder således — det er altså et uddrag —:

„Alle de, som i 1930erne ønskede at undgå ubehageligheder ved den tyske udvikling, hjalp trolig med til at skaffe hele verden katastrofen på halsen. De var medskyldige. Og herfor fandtes ingen undskyldning.

Der er heller ingen i dag. Hverken Sovjetunionens politik eller kommunisternes taktik tillader, at man lukker øjnene for tyske krigsforbryderes virksomhed og deltagelse i et militært samarbejde — eller for de meget farlige kræfter, som igen er ved at komme frem i Vesttyskland. Der var storpolitiske pamperer, som før krigen — bl. a. af frygt for kommunismen — var villige til at sælge folk og frihed til enhver slags fascisme. Mange andre så passivt til. Andre igen var villige til at glatte ud, fortie, tale „sund fornuft“ om de nødvendige ofre for et nødvendigt samarbejde. Skal noget lignende ske igen?“

Ja, det er jo det spørgsmål, som også vi kommunister har stillet. Det har vi stillet ikke alene her i folketinget, det har vi stillet til dansk offentlighed, og det er dér, vi har sat ind for at forhindre, at noget sådant skulle ske igen. Derfor har vi lagt vægt på, at der her var tale om at samle fredens kræfter, samle dem, der vil undgå gentagelse af det, vi stod over for før, og vi har sagt, at en parole, en påstand om, at lokal afrustning vil sikre Danmark, ikke hjælper med til at bremse de kræfter, der arbejder mod en krig. Det vil aflede opmærksomheden fra det centrale og altså svække alle disse gode fredelskende kræfter, der i vort land arbejdede for at undgå, at katastrofen af 1940 sker igen. Vi har over for det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagt, at en sådan problemstilling ikke ville tjene til en samling af fredens kræfter, og hans optræden her i folketinget i går er jo udtryk for, at der ikke

[Alfred Jønsen.]

ved, at en sådan sag føres frem i forgrunden, sker en samling af de kræfter, der vil forhindre, at en ny krig udbryder i vort område. Det er jo et angreb på det kommunistiske parti, der som det eneste parti — har jeg lov at sige — fra først til sidst har påvist, hvad oprustning indebærer, har påvist, hvad der skulle gøres for at sikre freden, for at få afspænding, for at få nedrustning i gang, for gennem aftaler at få forbudt kernevåben, for at skaffe en atomfri nedrustningszone her i Europa. Det er jo en bekræftelse på, hvad vi har sagt: at denne parole ikke vil tjene til at samle, men opdele fredens kræfter.

Det er i øvrigt også bemærkelsesværdigt, at det ærede medlem over for os forsikrer, at hvis man ville følge hans anvisninger, sparke til Sovjetunionen og den socialistiske verden ved tid og lejlighed, isolere sig fra dem, der kæmper for det samme mål, ville man have store muligheder for at skabe et bredt, folkeligt parti her i Danmark, ikke alene af dem, der stod i den kommunistiske bevægelse, men også af dem, der sluttede op bag socialdemokratiet, bag de radikale og bag retsforbundet, og det er typisk, at det, det ærede medlem rettede hovedstødet imod i sin tale i går, var det kommunistiske parti. Det er for ham den største fare. Det er betegnende, men det viser jo også, at han har opgivet tanken om at gøre indhug i de andre partiers vælgermasser. Hans retnings skal være at svække det kommunistiske parti. Men han vil tage fejl her, som han har taget fejl tidligere, og så kan han i øvrigt, som han gør, gnide sig op ad socialdemokratiet som en kælen kat. Jeg ved ikke, om man tager hensyn dertil og lukker ham indenfor; meget tyder jo på det modsatte, og dermed kan man vel sige, at dette eventyr for det ærede medlem er ved at være slut, at hans skæbne er beseglet.

Jeg ville gerne i denne forbindelse også rette opmærksomheden mod de problemer, vi har herhjemme i vort eget militær. Jeg har ved flere lejligheder rejst spørgsmålet om de officerer, der svigtede under besættelsen. Jeg har med tilfredshed konstateret, at generaløjntant Hjalfs kontrakt ikke blev forlænget fra 1. juli, men selv om jeg er tilfreds hermed, kan jeg ikke godkende

den anvendelse, man gør af hans arbejdskraft. Vi har den opfattelse, at han bør ud af hæren, og vi kan vel sige det, som formanden for Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund sagde det: vi har råd til at pensionere den herre; vi har næppe råd til at beholde ham i hæren.

Det rejser også et andet spørgsmål — om den så ofte omtalte hr. Schjødt-Eriksen. Gennem mange år har vi haft diskussion om hans placering i hæren, og hver gang man har forberedt hans placering i en højere charge, har folket og specielt modstandsbevægelsen gjort opmærksom på det uheldige i at anbringe en mand, som meldte sig ind i nazipartiet under krigen, og som senere gav sit æresord på, at han ikke havde været medlem, på en post inden for den danske hærs ledelse. Schjødt-Eriksens navn er ret naturligt kommet frem i debatten om Hjalfs stilling, og i denne forbindelse er det også blevet nævnt, at han faktisk har mere på samvittigheden, end vi forud regnede med, nemlig at han havde meldt sig ind i nazipartiet, og at han stod som ansvarlig for den skæve våbenfordeling. Nu siges det uimodsagt i bladene, at han formentlig også har givet ordre til at likvidere løjtnant Skov, der ikke ville være med til den skæve våbenfordeling. Man skulle synes, at det omgående måtte føre til et sagsanlæg mod det blad, der bragte en sådan artikel, og mod de blade, der senere viderebragte den, men hr. Schjødt-Eriksen har ikke følt sig foranlediget til at rense sig gennem et sagsanlæg, og regeringen har ej heller krævet det af ham. Derfor kan man ikke fortænke befolkningen i, at den rejser spørgsmålet og ønsker det afgjort. Det var på denne baggrund, de unge kommunister gennem en plakat forsøgte at få et sagsanlæg frem. Det er karakteristisk, at den, der blev gjort ansvarlig for plakaten, blev idømt 3 000 kr. i bøde og blev idømt denne store bøde, fordi man ikke kunne godkende kravet om frihedsstraf, al den stund der ikke var anlagt sag mod dem, der havde bragt formodningerne frem om, at Schjødt-Eriksen var den ansvarlige; Schjødt-Eriksen var altså ikke rensset. Det er jo en historie, som man ikke sådan uden videre kan lade passere. Man kan ikke godkende, at de, der gentager det, som stod i bladet Information, skal straffes på brodet ved at blive idømt en

[Alfred Jensen.]

bøde på 3 000 kr., når man samtidig må erkende, at vedkommende ikke har renset sig.

Jeg vil derfor gerne til afslutning stille regeringen — det må vel blive forsvarsministeren — det spørgsmål, om han mener, man fortsat kan tolerere, at beskyldninger af den art rejses imod en højtstående officer, uden at han gør mine til at rense sig. Kan det fortsat tolereres, at en sådan mand beklæder en så høj og stor stilling? Jeg mener det ikke. Vi mener, at når Schjødt-Eriksen ikke har gjort forsøg på at rense sig, må han afskediges og afskediges omgående, og det opfordrer jeg og mit parti regeringen til at gøre.

Anders Andersen: Jeg vil gerne fremsætte et par bemærkninger i anledning af de udtalelser, som de ærede medlemmer hr. A. C. Normann og hr. Niels Andersen kom med om landbruget og om nogle problemer i forbindelse med landbrugets forhold. Jeg fik det indtryk, at de to ærede medlemmer faktisk ikke rigtig kendte de forhold, som de var inde på en vurdering af. Det bebrejder jeg i og for sig ikke de to ærede medlemmer, da jo ingen af dem er landmand, men jeg føler en vis forpligtelse til at forsøge at klargøre nogle af de problemer, de to ærede medlemmer har omtalt.

Det fremgik jo af indlæggene fra de ærede ordførere for regeringspartierne, at udviklingen og forholdene her i landet efter deres mening var af en så tilfredsstillende karakter, at der fremover faktisk ikke var nogen problemer i så henseende. Må jeg med henblik på dette ganske enkelt minde om, at det i øjeblikket er sådan, at store dele af dansk landbrug må nøjes med en arbejdsfortjeneste, der ligger på under det halve af det, en industriarbejder tjener. Denne ganske enkle kendsgerning understreger måske mere end mange ord, at der i hvert fald er visse områder inden for vort erhvervsliv, hvor der fremover vil være problemer, som der kan være grund til at

skænke nøjere opmærksomhed, og jeg synes, at denne kendsgerning står i skærende modsætning til de betragtninger, som de ærede medlemmer hr. A. C. Normann og hr. Niels Andersen fremførte.

De udtalelser, det ærede medlem hr. A. C. Normann kom med, var jo kun, mildt sagt, halve sandheder om de faktiske forhold; dette ønsker jeg nærmere at begrunde. Det ærede medlem hr. A. C. Normann var inden på en omtale af den handelsaftale, som er afsluttet med Vesttyskland, og som det ærede medlem glædede sig over. Jeg glæder mig også over, at denne handelsaftale er afsluttet og skal gælde til udgangen af 1965. Men ved de ærede medlemmer hr. A. C. Normann og hr. Niels Andersen ikke, at der ikke hermed er skabt nogen sikkerhed for, at vi kan bevare den nuværende eksport af landbrugsvarer til Vesttyskland, ganske simpelt fordi aftalen ikke omfatter den mængde varer, som den faktiske eksport i øjeblikket omfatter, men omfatter betydeligt mindre? Deri ligger jo, at hvis udviklingen inden for de seks former sig sådan, at vi kun vil kunne eksportere det til Vesttyskland, som handelsaftalen omfatter, vil vanskelighederne straks være inde over dansk landbrug og være det med uoverskuelige konsekvenser.

Ved de ærede medlemmer heller ikke, at derved, at Danmark står uden for de seks, stilles vi konkurrencemæssigt dårligere ved eksport til de seks i konkurrence med de lande, som er medlemmer af de seks? Og hvad betyder det? Det betyder ganske enkelt, at eiterhånden som todsatserne afvikles inden for de seks, også for landbrugsvarer, men bevares over for Danmark, vil vor konkurrenceevne for det første blive forringet, men desuden vil de priser, vi vil kunne opnå på markedet, blive mindre; de er allerede blevet mindre, end de ellers ville have været. Udviklingen på dette område har altså allerede medført, at dansk landbrug hjemfører mindre beløb for sin eksport, end det ellers ville have gjort,

[Anders Andersen.]

netop på baggrund af den diskriminering, som finder sted på det toldmæssige område.

Ved de ærede medlemmer heller ikke, at man inden for de seks i øjeblikket er ved at overveje gennemførelsen af den såkaldte Mansholtplan? Hvis denne Mansholtplan gennemføres — og det er vi vel nogle stykker, der frygter for; jeg tror i og for sig også, den højtærede landbrugsminister frygter for, at den bliver gennemført; den højtærede minister ryster på hovedet, det synes jeg i hvert fald ikke ministeren har nogen grund til — hvis denne plan gennemføres, vil det yderligere forstærke de vanskeligheder, afsætningen af landbrugsvarer vil komme ud for: større toldforhøjelser og variable importafgifter, som i dette billede vil være det mest uheldige for dansk landbrugseksport. Jeg tør ikke sige, om denne Mansholtplan lader sig gennemføre, men der er i øjeblikket overvejelser i gang inden for den tyske lovgivning om at gennemføre en æglov, som i princippet har samme retningslinjer som det, Mansholtplanen setner imod, nemlig variable afgifter og toldafgifter. Hvis denne æglov gennemføres, betyder det, at vi fra dansk side vil få svært ved at sælge æg på det tyske marked, så længe Holland kan forsyne markedet med æg, for Holland vil i henhold til den øjeblikkelige situation og det, vi kender indtil nu, være gunstigere stillet end Danmark, netop på baggrund af sit medlemskab af de seks. Udviklingen vil, hvis disse love gennemføres, medføre, at vore konkurrencemuligheder forringes; forskelsbehandlingen med hensyn til afsætning af landbrugets varer inden for de seks, altså på fællesmarkedet, vil forringe vor stilling.

Hvorfor fortæller det ærede medlem, eller skal vi sige de ærede medlemmer fra regeringspartierne, ikke, at vi må betale ca. 30 pct. i told — det varierer lidt for de forskellige kvaliteter — af vor eksport af kød til Frankrig, medens Holland kan levere toldfrit? Og hvorfor fortæller de ærede medlemmer ikke, at fællesmarkedslandenes politik netop sigter på at afsætte en eventuel overskudsproduktion på det engelske marked i konkurrence med vor eksport dertil — vel at mærke en konkurrence, som vil komme til at foregå på

baggrund af statsstøtte til de lande inden for de seks, som eksporterer til det engelske marked — og derigennem vil være medvirkende til, at de priser, vi på det frie engelske marked vil kunne opnå, vil blive mindre, end de ellers ville være blevet.

Vi håber ikke, at udviklingen former sig på den måde; vi har jo altid lov til at håbe, og jeg tror, at også regeringspartierne i allerhøjeste grad, ikke mindst den højtærede udenrigsminister, håber, at disse betragtninger vil vise sig ikke at holde stik, og det håber vi naturligvis alle sammen også inden for dansk landbrug. Men der er ikke noget, der i øjeblikket tyder på, at udviklingen ikke vil forme sig på den måde. Jeg kan således nævne, at, jeg tror det var den højtærede landbrugsminister, forleden på et møde i Århus udtalte, at der ikke i den givne situation var nogen øjeblikkelig udsigt til, at man kunne få bygget bro mellem disse to markedsdannelse. Vi er naturligvis fra vor side i allerhøjeste grad interesseret i, at der bliver bygget bro på dette område.

Hvis det ærede medlem hr. A. C. Normann og det ærede medlem hr. Niels Andersen havde givet disse faktiske oplysninger om forholdene, ville det unægtelig for det høje ting og lytterne ude over landet havde været en mere objektiv fremstilling af disse handelsmæssige forhold for landbruget end den fremstilling, som blev givet i de to ærede medlemmers indlæg.

Derefter nævnte det ærede medlem hr. A. C. Normann en lang række områder, hvor efter det ærede medlems opfattelse den politik, det ærede medlem som medlem af et af regeringspartierne havde været med til at føre, havde været til gavn for landbruget, og han nævnte herunder nogle områder, hvor venstre havde stemt direkte imod love, det ærede medlem opfattede som meget betydningsfulde for landbruget.

For det første smørloven. Det ærede medlem sagde, at venstre stemte imod smørloven, men det ærede medlem tilføjede ikke, at venstre stillede et forslag, som dansk landbrug ville have været betydelig bedre tjent med end med det forslag, regeringspartierne gennemførte. Det, vi ønskede, var jo ganske enkelt dette, at landbruget på baggrund af loven skulle have lov til at fastsætte prisen for smør på hjemme-

[Anders Andersen.]

markedet under hensyntagen til monopoltilsynets regler. Det ville det ærede medlem ikke være med til. Det ville det ærede medlems parti og regeringen ikke være med til. Det ærede medlem konstaterede ganske rigtigt, at den pris, der i øjeblikket opnås for smør, ikke er rimelig, at det er ikke en produktionspris, som dansk landbrug kan være tjent med. Hvis det ærede medlem dengang havde stemt for det forslag, venstre stillede, havde dansk landbrug i øjeblikket kunnet opnå en større pris på hjemmemarkedet end den mindstepris, som det ærede medlem har været med til at fastsætte. Jeg synes, det ærede medlem skylder det høje ting og lytterne en redegørelse i denne forbindelse. Vi ønskede altså fra venstres side at medvirke til en lovgivning, der i højere grad tjente landbrugets interesser end den lovgivning, regeringspartierne gennemførte.

Det ærede medlem var inde på nogle betragtninger om, at venstre havde stemt imod afskrivningsreglerne, og det ligesom lå i luften, at venstre var modstander af de afskrivningsregler, der blev gennemført. Tværtimod — og det ved det ærede medlem også godt — tværtimod var det netop på venstres initiativ, der blev nedsat en kommission til at forberede en lovgivning om afskrivning. Vi fremsatte gang på gang ønske om, at afskrivningsreglerne for dansk landbrug skulle ligge på linje med afskrivningsreglerne inden for andre erhverv. Men hvad var det, vi stemte imod, ærede medlem, da afskrivningsloven blev gennemført? Vi stemte imod den kapitalvindingsskat, den 30 pct. afgift, som skulle gennemføres i samme forbindelse, og som dansk landbrug og erhvervene i almindelighed ikke ville kunne være tjent med. Det oplyste det ærede medlem ikke under sin omtale af disse forhold. Venstre har på dette som på andre områder været imod, at erhvervene igennem skattelovgivningen skal fratages kapital, som er nødvendig både til finansiering af generationsskifte og til forbedring af erhvervslivet i al almindelighed, og vi vil fortsat være imod lovgivning på disse områder.

Jeg vil også gerne understrege, at det radikale parti sammen med de andre regeringspartier har et stort ansvar for,

at vi stadig har den beskatning af fast ejendom, som vi har. Jeg kan jo huske, fra jeg kom ind i tinget for 7 år siden, hvorledes man allerede dengang fra radikal side udtalte — og det gælder bl. a. den nuværende landbrugsminister — at man ville være med til at afvikle den faste beskatning. Det har været sagt mange gange fra denne talerstol fra regeringspartiernes side, men jeg har ingen rigtig tillid til, at man vil få løst dette spørgsmål efter valget.

Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem hr. Niels Andersen og den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Stærcke i går stærkt gav udtryk for, at det, der kunne løse fremtidens problemer på det skattemæssige område, var grundskyld. Er der nogen grund til at tro, at der, hvis den nuværende regering forsætter efter valget, da vil være baggrund for, at disse tre regeringspartier kan enes om en lempelse af den faste beskatning? Vil retsforbundet være med hertil? Jeg spørger det ærede medlem hr. Niels Andersen direkte. Jeg håber, han får lejlighed til at svare senere. Vil retsforbundet være med til en afvikling af den faste beskatning, ikke på bygninger alene, men også på jorden, hvis man får mulighed derfor i et regeringssamarbejde med den nuværende regering? Jeg synes, det er vigtigt at få klaret dette.

Jeg synes også, det er vigtigt, at vælgerne og lytterne ude omkring er klare over, at regeringspartierne ikke har villet være med til en løsning her. De har nu i 3 år haft flertallet. Vi har flere gange fremsat lovforslag om en afvikling af disse faste skatter, vi er blevet afvist hver gang. Men nu, hvor vi står umiddelbart over for et valg, ja så er det i hvert fald, som om interessen derfor har vist sig at være større. Jeg tvivler dog om, at interessen efter valget vil have samme styrke for de tre regeringspartier, som den har i øjeblikket.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann nævnte en lang række lovgivningsområder, som efter det ærede medlems opfattelse kunne have medvirket til at klare landbrugets problemer. Må jeg sige det på den måde, at det kan allerhøjest have været medvirkende til måske at købe nogle landmænd til tavshed, men det kan ikke bortforklare den kendsgerning, at det mindre landbrug og det mindre bondebrug stadig

[Anders Andersen.]

må nøjes med en arbejdsindtægt langt under, hvad en faglært arbejder har. Det er den fortjeneste, de radikale kan rose sig af, og det skal i hvert fald siges under denne debat, hvor netop den radikale ordfører ligesom forsøgte at favne en del af landbruget i de gode gerninger, man fra radikal side har ydet på dette område. Det skal siges, så enhver er klar over, at resultatet i hvert fald langt fra har været, skal vi sige så godt, som måske viljen til at nå resultatet.

De radikale har gennem de sidste 30 år det meste af tiden været med til at danne regering her i landet, men trods det medansvar, som de dermed har påtaget sig, har de i hvert fald ikke været med til at kunne løse disse problemer.

Jeg tror at kunne sige, at disse problemer kun løses, hvis der føres en økonomisk politik herhjemme, der har en pris- og en omkostningssænkende virkning. Derigennem vil man forøge landbrugets og erhvervenes mulighed i det hele taget for at kunne klare sig i konkurrencen udadtil. Det har jeg ikke haft indtryk af at det ærede medlem har været medvirkende til på en sådan måde, at det har kunnet give sig udtryk i bedre muligheder for dansk landbrug.

Må jeg slutte disse få bemærkninger med at sige, at jeg tror, jeg er i overensstemmelse med langt de fleste inden for dansk landbrug, når jeg giver udtryk for, at det, vi ønsker inden for landbruget, først og fremmest er produktions- og afsætningsmuligheder, der giver os et rimeligt økonomisk udbytte i forhold til andre samfundsgrupper. Det er venstres sigte med den økonomiske politik, vi har lagt op til; men det har regeringen altså ikke ønsket at medvirke til, og det beklager jeg i allerhøjeste grad.

Henry Christensen: Der er desværre den skævhed ved den form, hvorunder denne debat gengives til titusinder ud over landet, at mens f. eks. de ærede medlemmer hr. A. C. Normanns og hr. Niels Andersens overfald på venstre og landbruget gentages om aftenen i fjernsynet, når det store antal seere er til stede, forstår jeg, at der ikke bliver anledning til, at det svar, som det

ærede medlem hr. Anders Andersen nu har givet, på tilsvarende måde udsendes om aftenen; til gengæld forstår jeg også, at de ærede medlemmer hr. A. C. Normanns og hr. Niels Andersens formodede gensvar kommer ud i aftenudsendelsen. (*A. C. Normann:* Det gør venstres ordførers jo også!). Det ærede medlem hr. A. C. Normann ved jo meget vel, at der her over for en række af de forhold, som det ærede medlem fremdrog, og som det er dokumenteret var forkerte, er givet et direkte svar, som det var rimeligt at udsende på samme måde som det ærede medlems indlæg, hvis der skulle være balance i denne debat.

Den højtærede statsminister kom i går med nogle bemærkninger til den politik, oppositionen har opstillet. Statsministeren sagde, at gennemførelsen af en betydelig skattelettelse som den foreslåede ikke på nogen måde ville mindske lønningerne og lønkravene. Denne påstand er efter min opfattelse kun rigtig, hvis regeringen på et andet område vil fastholde et urigtigt standpunkt. Jeg tænker her på den måde, hvorpå lønningerne reguleres, og især på spørgsmålet om skatternes inddragning i lønreguleringen.

Det er bekendt, at venstre har det standpunkt, at vi i høj grad har brug for at nå frem til en anden reguleringsform, som i højere grad, end det nu er tilfældet, tager hensyn til den faktiske velstandsudvikling i samfundet. Det er videre bekendt, at vi har forlangt, at man snarest skulle nå frem til at tage skatterne ud af det pristal, der regulerer en meget stor del af indkomsterne her i landet.

Det er nemlig klart, at hvis man vil opretholde det forkerte princip at beholde skatterne i pristallet, vil det bevirke, at den skattelettelse, som vi ønsker gennemført — eller den meget mindre skattelettelse, som regeringen måske vil være med til at gennemføre — i realiteten overhovedet ikke vil komme de indkomster til gode, der er pristalsregulerede. Princippet i pristalsreguleringen er jo, at i samme omfang som skatterne f. eks. sættes ned, skal lønningerne automatisk sættes ned, således at der ingen ændring sker i det realbeløb, der bliver tilbage for lønmodtagerne. Derfor må det, hvis der skal være balance i tingene, være en klar

[Henry Christensen.]

forudsætning for den politik, der skal føres på disse områder, at vi får løst problemet om skatternes indregning i pristallet.

I det hele taget er det helt urimeligt, at skatternes indregning skal have den virkning, at man for et stort antal indkomsters vedkommende kan sige, at det ikke er særlig afgørende, hvilken højde skatterne har, for de pågældende indkomster skal automatisk reguleres i overensstemmelse hermed. Om venstres krav om at tage skatterne ud af pristallet i forbindelse med en betydelig skattelettelse blev fulgt, ville også den nuværende situation på arbejdsmarkedet være anderledes. Forholdet nu er som bekendt, at der rejses så store lønkrav som vel på noget tidspunkt overhovedet. Så vidt man i øjeblikket kan bedømme det, vil disse lønkrav komme til flere gange at overstige den betydelige lettelse i statsfinansernes stilling, som oppositionen med sine forslag har ønsket gennemført.

Hvad er det da, lønmodtagerne og deres organisationsledere spørger om, når de går til lønforhandlinger? De spørger, hvor stor en realløn lønmodtagerne kan få ud af det. Tror man ikke, at lønmodtagerne ville ræsonnere som så, at hvis de kunne opnå en stor reallønforbedring gennem en skattelettelse — vel at mærke hvis det automatiske pristal ikke bagefter tog den fra dem igen — var der naturligvis grund for dem til at tage det fornødne hensyn hertil i de krav, de ville stille i forbindelse med overenskomstforhandlingerne? Jo, naturligvis kender lønmodtagerne og deres organisationer meget vel de faktiske forhold. Hvis stats- eller finansministeren ville sige noget andet, ville organisationerne jo blive stemplet som usaglige og uansvarlige, og ministrene ville undsige det, som de i hvert fald har hævdet som et af regeringspartiernes principper: samordningen mellem de økonomiske faktorer.

Det, der netop i særlig høj grad mangler på dette område, er denne samordning, der har været talt om, men som tilsyneladende mest er blålys.

En politik efter de her nævnte retningslinjer ville langt bedre have mulighed for at føre til et lavere omkostningsniveau, end vi ellers ville få, og den ville dermed være egnet til at styrke den konkurrenceevne,

som det under de tiltagende friere markedforhold i Europa er af afgørende betydning for erhverv og beskæftigede i Danmark at få styrket. Det er derfor en fornuftig politik, der på dette område er foreslået af oppositionen. Men regeringen har igennem lang tid svigtet i behandlingen af problemerne omkring pristallet, og den har vel i virkeligheden derved også svigtet et andet af de højt proklamerede radikale principper, det såkaldte samarbejdende folkestyre.

Under den behandling af forslag til ændringer af folkepensionerne, som for tiden foregår, har jeg forsøgt at drage spørgsmålet om pristalsregulering frem, fordi det også har relation hertil. Det er ikke under denne behandling lykkedes at få nogen klar tilkendegivelse fra regeringen om, hvad dens politik på dette område er. Pristalsregulering er som bekendt hjemlet i tjenestemandsløven; da denne for et par år siden var til behandling her i det høje ting — og dengang fik vi i fællesskab gennemført en lang række gode og fornuftige ændringer — var et af de spørgsmål, vi ikke fik en endelig løsning på, netop spørgsmålet om skatternes fjernelse fra pristallet. Under de forhandlinger, der da førtes, blev det bl. a. fremhævet af den nuværende højtærede statsminister, at det måtte ordnes på den måde, at en eventuel løsning først fik virkning fra den 1. marts 1961, således at organisationerne i rimelig tid forinden kunne drage dette forhold ind i deres overenskomstforhandlinger. Der kunne være rimelighed i dette synspunkt, og i overensstemmelse med det tilsagn om medarbejderskab, som statsministeren gav, sluttede vi dengang et forlig, der gik ud på, at vi måtte drøfte problemet nærmere — også med arbejdsmarkedets parter — men at forhandlingen måtte tilendebringes så betids, at regeringen kunne nå at få en betænkning og forelægge resultatet for folketinget.

Udvalget blev nedsat med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, for de politiske partier og for den særlige sagkundskab på disse områder. De sagkyndige tog klart samme standpunkt, som vi har taget, nemlig at det er urimeligt at opreholde princippet om skatternes indregning i pristallet. For det første er det ganske overmåde vanskeligt for ikke at sige umuligt at foretage en bare tilnærmelsesvis rigtig beregning af

[Henry Christensen.]

skattnernes forhold i pristallet. For det andet er skatterne ikke på samme måde som de varepriser, et detaljpristal skal give udtryk for, en pris på ydelser; det er ingen pris på varer, der på almindelig vis kan indgå i pristallet. Det fremgår bl. a. af, at når vi næste år er oppe på et overskud på 1500-1600 mill. kr. på statsbudgettet, så har dette ikke noget som helst med spørgsmålet om detaljpriser at gøre. Det er et kunstigt tilvejebragt element, som indgår i pristallet, og som for længst burde være fjernet. Det er sagkundskabens standpunkt til denne side af sagen.

Det har været hævdet, at det ikke havde særlig betydning, at skatterne var med i pristallet, for virkningen var den, at priser og skatter steg nogenlunde lige meget, selv om det kunne ske på forskellige tidspunkter. Det faktiske er vel imidlertid, at hvis skatterne stiger og indgår i pristallet, så er det medvirkende til at øge inflationen og omkostningsniveauet her i landet. Det er jo rigtigt, at i tider, hvor skatterne stiger stærkt, så tilpasses priserne herefter, og når priserne er steget meget stærkt, vil det automatisk gå sådan, at skatterne følger med, og tilsammen er virkningen en større inflation og et højere omkostningsniveau, end vi ellers behøvede at have.

Udvalgets betænkning, der jo bygger på disse synspunkter, blev afgivet i slutningen af februar i år til den høje regering, og der var i udvalget almindelig enighed om, at de direkte skatter skulle fjernes fra pristallet. For de indirekte skatters vedkommende er stillingen den, at de sagkyndige ønskede dem fjernet, at landbrugets repræsentant ønskede dem fjernet, og at der var et klart politisk flertal for at få dem fjernet, et politisk flertal, der bestod af venstre, de konservative og de radikale, men socialdemokraterne ønskede det ikke. Det er måske et af de ofre, som den radikale højtærede finansminister og hans parti skal bringe på samarbejdets alter, at selv om der er flertal i det høje ting for dette princip gennemførelse, så hindrer hensynet til socialdemokratiet, at flertallet kan få sit standpunkt gennemført. Det er virkningen af det, man kalder det samarbejdende folkestyre.

Der er derfor grund til at stille følgende

spørgsmål til regeringen, til statsministeren og til finansministeren: hvad agter regeringen at gøre på dette område, inden overenskomstforhandlingerne indledes? Hvad vil regeringen foretage sig? Vil den intet gøre, eller hvad vil den gøre? Hvordan opfatter den sit princip om det samarbejdende folkestyre og det forlig eller den aftale, vi traf for 2 år siden om, at den nu skulle medvirke til noget på dette område?

Vi er i færd med at sejle ind i en overenskomstsituation, der på mange måder har truende skyer. Det er langtfra afgjort, hvad resultatet af overenskomstforhandlingerne vil blive, og vi må påregne, at der er en betydelig risiko for, at vi kan komme ud i en konfliktsituation, når vi kommer hen på foråret 1961. Er der foretaget noget som helst over for en sådan udvikling? Hvad har man gjort for at yde en beskyttelse for det danske samfund, hvis man kommer i en sådan situation? Man har nægtet at medvirke til oppositionens forslag om at give samfundet en fornøden beskyttelse på de livsvigtige områder, sådan at vi til gengæld havde muligheder for at sikre parterne fri overenskomstforhandling i øvrigt.

Nu står tilbage, at regeringen i en situation som den, vi kommer til at opleve, vil kun har at falde tilbage på sit gamle princip, at så skal regeringen komme halsende bagefter og stille lovgivningsmagten til rådighed for at ophøje mæglingforslaget til lov, gennemføre en hastig tvungen voldgift eller noget i den retning. Intet beredskabsværn er der truffet på dette vigtige område.

Der er et enkelt yderligere spørgsmål i den højtærede finansministers åbningstale, som jeg gerne vil gøre et par bemærkninger om. Det er spørgsmålet om uddannelsesproblemet. Jeg tror, den højtærede statsminister har ret i, at det er et af de vigtigste problemer, vi står over for, et problem, som jeg også tror der er en meget udbredt forståelse for i alle kredse i det høje ting og også ude i den danske befolkning. Betydningsfulde foranstaltninger er vel allerede gennemført på en hel del områder, og andre foranstaltninger vil blive det senere. Akutte problemer kan vi til gengæld også få øje på, f. eks. problemet med den store mangel på lærere, mangel på skoler o. s. v. Vi for-

[Henry Christensen.]

udser også en lang række problemer i forbindelse med den højere uddannelse.

Et af de problemer, der i særlig grad har været diskuteret, er spørgsmålet om ungdommens uddannelsesfond, hvorom vi havde en vis principiel strid for nogle måneder siden. Om uddannelsesfonden er der vel her grund til at slå fast, at den blev oprettet under regeringen Erik Eriksen, den er senere blevet udbygget, og der har vel også været tilslutning til at søge den udbygget på andre områder.

Det, som i høj grad er problemet i forbindelse med den højere uddannelse, er at skaffe de studerende de fornødne midler til at dække deres leveomkostninger i de år, de skal gennemføre deres studier. Der støder måske nok to forskellige synspunkter sammen her; det ene er, at det må være statens opgave at sørge herfor — studenterlønstanden pusler man tilsyneladende ivrigt med også fra socialdemokratisk side; det andet er det, som mit parti tilslutter sig, at så langt som gørligt må opgaven at give børn og unge den fornødne uddannelse være forældrenes. Utvivlsomt ligger der et stærkt incitament bl. a. til opsparring deri, at denne opgave så langt som gørligt er forældrenes. Derfor er vi også tilhængere af at give forældrene og i øvrigt de unge studerende selv så gunstige muligheder, at de så langt som gørligt kan klare deres studieproblemer selv. Derfor er vi tilhængere af at skabe de fornødne skattemæssige begunstigelser, der i højere grad kan sætte forældrene i stand hertil. Derfor er vi tilhængere af at skabe skattemæssige begunstigelser for de unge studerende, der gennemfører deres studier i høj grad ved egne kræfter. Derfor er vi tilhængere af, at de unge studerende, der gennem hjælp i form af lån på den ene eller den anden måde selv bidrager væsentligt til at klare disse studieproblemer, får en skattemæssig begunstigelse, når lånene til sin tid skal afvikles. Derfor er vi tilhængere af at forøge det beløb, der er til rådighed for udlån af ungdommens uddannelsesfond, med yderligere nogle millioner kroner. Det betyder, at flere af de behov, der er, vil kunne blive dækket.

Vi finder stadig, at det er et urimeligt standpunkt, regeringen har taget, at man ikke vil vise f. eks. de polyteknisk studerende

den imødekommenhed, det drejede sig om, da de selv kom og sagde, at inden for deres studieområde var det nok naturligt med de indtjeningssevner, der var for dem, når de havde gennemført deres uddannelse, om de omkostninger, der her er tale om, i det væsentlige blev finansieret over lånevejen, fordi der bl. a. også er et hensyn at tage til de mange unge og i øvrigt til borgerne ud over det øvrige land, som ikke får en så kostelig gave fra staten, som en sådan uddannelse er, men som skal bidrage til omkostningerne herved.

Så langt som det altså er gørligt at skabe vilkår, der sætter de flest mulige i stand til at gennemføre deres uddannelse mest muligt ved egne kræfter, mener jeg det er fornødt at sætte sådanne foranstaltninger i værk. Det betyder også, at der af den bestående legatmasse bliver mere til rådighed for de uddannelsesområder, hvor indtjeningsmulighederne og studiemulighederne ikke er af en sådan art, at en låneordning på tilsvarende måde vil være berettiget. I det hele taget vil jeg advare imod en linealløsning på dette område. Jeg tror, der er god vilje til medarbejderskab fra alle sider her. Jeg tror også, det er vigtigt, at vi ikke på dette område tager incitamenterne væk fra befolkningen mere, end det er nødvendigt.

Foged: Da ordføreren for det radikale parti, det ærede medlem hr. A. C. Normann, i sin tale fremførte nogle fejlagtige bemærkninger vedrørende venstres stilling til afskrivningsloven, og da en lille pjece, som er udgivet af de tre regeringspartier i fællesskab, har omtalt de samme forhold fejlagtigt, finder jeg det rigtigst, at denne fremstilling her i salen bliver gendrevet. Det er åbenbart et af de spørgsmål, som skal indgå i regeringens valgpropaganda, og derfor er det rigtigst, at det allerede nu blive endeligt oplyst her.

Som det ærede medlem hr. Anders Andersen allerede har påpeget, var det under den venstre-konservative regering 1950-53, at afskrivningsspørgsmålet kom på dagsordenen. Nogle regler blev gennemført straks, men der blev samtidig — det var i 1952 — nedsat et udvalg til at udarbejde forslag om tidssvarende regler. I 1957 blev disse nye regler gennemført, dengang — som rigtigst bemærket — uden venstres stemmer.

[Føged.]

Vi tilsluttede os alle de generelle regler — derom vidner forhandlingerne i folketinget — men da loven indeholdt bestemmelser om kapitalvindingsskat ved salg af bygninger, ønskede vi ændringer på dette område. Dette opnåede vi i 1958, da et afsnit af loven blev indarbejdet i lov om en særlig indkomstskat, og det ved det ærede medlem udmærket; dette afsnit hedder nye afskrivningsregler og ændringer i afskrivningsloven — sådan er det benævnt i selve loven om en særlig indkomstskat; det står i Folketingsårbogen for 1957-58, side 103, det ærede medlem skulle finde den bog frem en dag. (*A. C. Normann*: Jeg ved det godt!). Når det ærede medlem siger, det ved han godt, så synes jeg ikke, sagen skulle have været fremført, som om vi ikke havde stemt for forslaget. Vi har stemt for ændring af afskrivningsreglerne, og det radikale partis skattelovsordfører, det ærede medlem hr. Axel Sørensen, bemærkede dengang, at han glædede sig over de ændringer, som nu blev vedtaget på venstres initiativ. Det var venstre, der tog initiativet til disse ændringer, som det radikale parti med glæde så gennemført. Jeg tror, at det ærede medlem hr. A. C. Normann nu skulle holde op med at udbasunere sådanne fejlagtige oplysninger og eventuelt i stedet for koncentrere sig lidt mere om at opfylde nogle ofte givne løfter, bl. a. til fiskerierhvervet.

Fiskerierhvervet er underkastet en urimelig kapitalvindingsskat ved salg af fiskernes skibe. År efter år har det ærede medlem hr. A. C. Normann — og det gælder også fiskeriministeren — på fiskernes årsmøder givet løfte om at medvirke til ændringer af disse urimelige skatteregler, der ensidigt rammer et bestemt erhverv. Men til trods for, at den højtærede minister og det ærede medlem hr. A. C. Normann år efter år har givet fiskerne tilsagn om at medvirke aldeles omgående til ændring af disse regler, er der endnu intet sket. Regeringen har intet foretaget sig for at få ændret disse beskatningsregler for fiskeriet. Betyder sådanne løfter fra de radikale og fra retsforbundet da slet ingenting i samarbejdet med den socialdemokratiske regering? Venstre og de konservative har fra afskrivningslovens vedtagelse i 1957 — det kan det ærede medlem hr. A. C. Normann se i Folke-

tingstidende — stadig opfordret regeringen til at foretage ændringer i disse regler, men det har endnu ikke været muligt at få regeringen i tale. Fiskerne er stadig undergivet en særbeskatning, som man ikke byder andre erhverv.

Sådan er der så mange skatteområder, som det radikale parti taler om, men som der bliver gjort såre lidt ved under arbejdet. Det ærede medlem hr. A. C. Normann erklærede sin villighed til at hjælpe de nyetablerede. Jeg lagde ganske vist mærke til, at ordene i det ærede medlems tale lød således: lettelserne for unge, som første gang etablerer sig og sætter sig for store forpligtelser, for store gældsafdrag, udvides i den kommende tid. Ja, foreløbig kan det radikale parti smykke sig med, at de har hindret de nyetablerede i at få rimelige vilkår, når de havde tyngende gældsforpligtelser.

Under ligningslovsforslagetets behandling i fjor fremsatte oppositionen forslag om at oprette og udvide tidligere regler på dette område. For unge nyetablerede gjaldt indtil 1. november 1959 reglen om, at de, hvis de havde tyngende gæld, kunne fradrage indtil 3 000 kr. af præsterede afdrag i den skattepligtige indkomst. Oppositionen stillede forslag om, at denne ret skulle bibeholdes, og vi foreslog, at denne ret ikke skulle være noget, man søgte om, ikke noget, man allernådigst skulle have bevilget hos et skatteråd eller andre skattemyndigheder. Men hvor var det radikale parti, hvor var retsforbundet henne, da vi stillede vort forslag? De var ikke hjemme. Nej, de ønskede ikke at stemme for en sådan lov, som de nu i dag står og siger at de ønsker en udvidelse af. En udvidelse af den bestående lov, det er ikke noget særligt. Det, vi ønskede i sin tid, var en ret for disse unge nyetablerede til at fortsætte med en regel, som det radikale parti for øvrigt har besmykket sig med at være initiativtager til. (*A. C. Normann*: Det var vi også!). Hvorfor var man så også initiativtager til at tage bestemmelsen ud? Det er sagen. Nu foran et valg kan man nok nøje oplyse befolkningen om, at det radikale parti har taget dette ud af loven. Derfor er det sådan for nyetablerede nu, at de, der har etableret sig i det sidste år, ikke kommer med ind under reglerne om

[Foged.]

lempelse. Det er de nøgne fakta om, hvad de nyetablerede har at vente sig fra det radikale parti.

Man kan for øvrigt tage flere ting med ind i billedet for at finde ud af, hvad det radikale parti har foretaget sig på det skattepolitiske område. Det radikale parti — og her kan retsforbundet tages med — har hindret rimelige regler for de nyetablerede; det radikale parti har hindret fiskerne i at få rimelige regler, det har indført en kapitalvindingsskat hårdere for dem end for andre. De radikale har hindret en nedsettelse af ejendomsskatterne. De har ikke villet være med til det på noget som helst tidspunkt.

Det var, hvad man havde hindret. Hvad har man så gennemført? Man har gennemført kapitalvindingsskat sammen med den socialdemokratiske regering. Man har gennemført en skærpelse af grundstignings-skylden og en skærpelse af boliglovene, så at det er blevet dyrere at bo i eget hus. Regeringen har flertallet og dermed magten til at ændre disse uheldige forhold, men man har ikke taget sig af dem. Man har ladet dem ligge. Til trods for, at vi nu forud for et valg påpeger, at der er noget af det, som regeringen sådan set ønsker at gennemføre, har den ikke, medens muligheden var der, gennemført det.

Dernæst vil jeg gerne sige nogle få ord til det ærede medlem hr. Niels Andersen. Det er næsten for megen ære, det ærede medlem har vist mig, da han fortalte, at et møde, som AOF i Odense havde berammet, var blevet aflyst, fordi jeg ikke ønskede at deltage. Det er næsten for megen ære. Det var et skattepolitisk møde, som skulle afholdes i Odense. Jeg modtog en opfordring til at deltage i dette møde, og mødets art var nøje angivet i denne opfordring. Jeg må samtidig tilføje, at mødet var tænkt afholdt på et tidspunkt, da det endnu ikke var oplyst, om vi skulle have valg i dette efterår. Mødet skulle altså være et møde om skattepolitiske forhold, og jeg havde

bl. a. ikke nogen som helst oplysning om, at regeringen kom med 3 forskellige skatteforslag. Jeg synes for øvrigt nok, man kunne have afholdt det møde uden min deltagelse. Når der kom 3 forslag fra regeringen, var der nok at drøfte, uden at jeg var til stede. Der var for øvrigt i den samme opfordring afsat 2 timer til regeringspartiernes repræsentanter at tale i, men 30 minutter til undertegnede. Ja, sådanne vilkår giver man altså en opposition. For øvrigt kendte man også oppositionens forslag i Odense, men de tre forslag fra regeringen kendte man ikke. Det havde måske været betimeligt, om man havde taget en sådan drøftelse ved et møde i Odense.

Der er for øvrigt ikke noget som helst om, at vi ikke ønsker at deltage i møder, ved hvilke retsforbundet er repræsenteret. Jeg er repræsentant for Ringkøbingkredsen, og vi har berammet 11 møder under valgkampen, alle med deltagelse af retsforbundet, hvis nogen derfra ønsker at komme til stede. De skal være hjertelig velkomne til at komme til drøftelserne; det skal nok komme til at gå sådan, at retsforbundet får nok at lave de aftener.

Ordføreren for retsforbundet, det ærede medlem hr. Niels Andersen, udtalte, at da oppositionen opdagede, i hvilken retning regeringen arbejdede med hensyn til skatteforslagene, skyndte vi os at ændre vort forslag i samme retning. Har regeringen — jeg spørger det ærede medlem, jeg kunne måske endnu bedre spørge den højtærede finansminister — overhovedet noget skatte-reformforslag? Regeringen har da i det mindste ikke over for folketinget fremsat noget som helst skattereformforslag. Hvordan kan det ærede medlem så sige, at da vi opdagede, i hvilken retning regeringen arbejdede, skyndte oppositionen sig at ændre sit forslag i samme retning? Regeringen har overhovedet ikke noget skatte-reformforslag. Regeringen har tværtimod betydet folketinget, at det nu har 3 forskellige forslag, et fra socialdemokratiet, et fra de radikale og et fra retsforbundet. På

[Føged.]

den måde kan det vist ikke være os, der har kigget i noget forslag. Der er altså en samlet regering med 3 forskellige forslag. Det er den politiske situation, vi befinder os i vedrørende skattereformen i dag; ingen besked om skattefradragsret, ingen besked om kildeskat, ingen besked om, hvordan man vil behandle de nyetablerede.

Jeg har herefter et spørgsmål til den højtærede finansminister. Det skyldes bl. a., at den socialdemokratiske presse har følt sig ilde berørt af en udtalelse, som jeg for ca. 14 dage siden fremsatte ved et møde i Ringkøbing. Jeg sagde dér, at hvis man gennemførte en skattelettelse på 700 kr. i stedet for en lønforhøjelse på 700 kr., ville den enkelte borger få betydelig mere økonomisk ud af skattelettelsen end af lønforhøjelsen. Den socialdemokratiske presse blev meget opbragt over disse oplysninger og kaldte det fejlregninger; derfor ønsker jeg nu disse beregninger udført af finansministeriet. Jeg forlanger ikke, at den højtærede finansminister selv skal give sig til at regne på det. Det må være finansministeriets opgave at opstille disse beregninger for folketinget, således at de kan blive bragt til befolkningens kendskab. Må jeg stille opgaven ganske konkret.

Det drejer sig altså om følgende. I venstres og de konservatives forslag til skattelettelse tales der bl. a. om en skattepligtig indkomst på 14 000 kr. — jeg er nødt til nøjagtigt at angive, hvilket indtægtsniveau der er tale om, for det var det indtægtsniveau, jeg tog frem ved mødet i Ringkøbing. Altså ved en skattepligtig indkomst på 14 000 kr. tænker man sig to situationer: den ene, at der sker en lønforhøjelse på 700 kr., den anden, at der sker en skattenedsættelse på 700 kr. En lønforhøjelse på 700 kr. er ikke noget mærkeligt tal at tage frem, for jeg har set i bladene og hørt i radioen, at visse lønmodtagere netop liggende på dette indkomstniveau har forlangt 700 kr. i lønforhøjelse, og derfor er det, jeg ønsker oplyst: hvordan vil en 700 kr.s lønforhøjelse virke? Hvilket beløb vil den enkelte borger komme i besiddelse af i det første år og eventuelt — af hensyn til de skattemæssige konsekvenser — også næste år? Og dernæst: hvordan vil det virke, hvor meget vil der blive til den enkelte borger,

hvis han i stedet for lønforhøjelsen får en skattenedsættelse på 700 kr.? For netop for den nævnte sats, 14 000 kr., er der i oppositionens skatteforslag en skattelettelse på 700 kr.

Som sagt, jeg ønsker svaret nøjagtigt beregnet, og jeg håber, den højtærede finansminister vil kunne få finansministeriet til i løbet af ganske kort tid, eventuelt i løbet af nogle få timer, at beregne det — det kan kun være en ringe opgave — og derefter give folketinget og befolkningen oplysning om, hvordan skattelettelsen vil virke i sammenligning med lønforhøjelsen.

Når oppositionen foreslår skattelettelse, så udbasunerer der fra regeringens side en frygt for øget forbrug. Vi hører ikke den samme tale, når det er lønforhøjelser, der er inde i billedet. Har regeringen advaret lige så alvorligt imod lønforhøjelser som imod skattelettelser? Har man advaret egne partifæller imod krav om øget løn? Man får ofte det indtryk, at regeringen anser lønområdet for at være forbudt område for en socialdemokratisk regering. Sagen er jo den, at vi har mere brug for skattelettelse end for lønforhøjelse; lønforhøjelsen giver en øjeblikkelig skærv i lommen, men finansministeren henter senere sin klækkelige part deraf i skat. Så længe lønmodtagere, funktionærer og tjenestemænd ikke har noget reelt håb om skattelettelse — og det har de jo ikke nu heller med det oplæg, som den siddende regering har givet under denne debat — vil kravet om lønforhøjelser naturligvis fortsætte. Hvis regeringen virkelig ville gøre noget for at standse inflationen og fremme konkurrenceevnen, så kom regeringen med et skattereformforslag, hvori der var et konstruktivt forslag om skattelettelse. Arbejdernes stærke lønkrav er i virkeligheden i den nuværende økonomiske situation en direkte mistillidserklæring til regeringens skattepolitik; ingen tror på, at regeringen kommer med et skattelettelsesforslag.

Regeringen bruger udtrykket, at man vil fremme skattelettelsen i takt med udviklingen, men ingen tror på, at regeringen har nogen vilje til at gennemføre denne skattelettelse. Det er regeringen, der med sin nølende politik i disse usikre og vanskelige overgangsåre for vore handelsforhold hindrer, at løn- og prisudviklingen lægges på et så-

[Føged.]

dant niveau, at vore konkurrencemuligheder og vore livsmuligheder fremover bedres.

Hanne Budtz: Den højtærede statsminister udtalte i går vedrørende uddannelsesproblemet, at det var rart at se, at hans side fik mere og mere tilslutning fra højre side i salen. Nu er mit parti af den opfattelse, at uddannelsesproblemet er noget af det vigtigste; vi mener, at det vigtigste grundlag for al uddannelse er skolen, skoletiden, skolegangen. Derfor synes vi, det ville være vældig rart, om den højtærede statsminister ville give tilslutning til det forslag, vi fremsatte under skolelovsdebatten, og som vi stadig er tilhængere af, nemlig om indførelsen af et 8. skoleår. Der kan efterhånden ikke være tvivl om, at et 8. skoleår simpelt hen er en nødvendighed, ja, selv et 9. skoleår er det.

Det kan være meget godt, at man under denne debat taler om den høje levestandard og de mange indtjeningsmuligheder. Forsømmer vi hele det kulturpolitiske område, spiller det andet jo ikke så stor en rolle. Jeg finder derfor anledning til at stille det spørgsmål til den højtærede undervisningsminister, om ministeren nu efterhånden skulle være blevet af samme opfattelse som vi, nemlig at indførelsen af et 8. skoleår simpelt hen er en nødvendighed, og om han vil gå ind for det. Det er et rent principielt spørgsmål, for jeg er klar over, at der sagtens vil blive svaret, at med den lærermangel, som er til stede, kan det ikke lade sig gøre. Denne lærermangel må for øvrigt være regeringens ansvar; man kendte situationen, samtidig med at man hastede skolelovene igennem. Jeg vil altså gerne have et principielt svar fra den højtærede undervisningsminister om hans stilling til indførelse af et 8. skoleår.

Børnenes uddannelse er et problem, der beskæftiger enhver familie. Det beskæftiger mit parti, og jeg må understrege, at vi har påpeget muligheder for en fremtidig uddannelseshjælp for de unge. Jeg vil påpege, at vort forslag er et forslag, der efter min opfattelse drejer sig netop om et samarbejde mellem staten og den enkelte familie. Det er klart, at den enkelte unge, hvis familie ikke har råd til at lade den unge få uddannelse efter sin evne, må have hjælp, men vi er

også af den opfattelse, at det må være en ret for den enkelte familie at få lov til at give de unge en uddannelse, samtidig med at denne uddannelse må lettes for den enkelte familie gennem de skattefradrag, som vi har foreslået sammen med venstre.

Vi er også af den opfattelse, at samfundet må være interesseret i en sådan ordning. Der tales om, og det blev der også talt om i går, at det var så nemt for de rige, de kunne sagtens klare det og dermed få skattefordele. Hvorfor tales der altid på den måde? Alle ved, at der er mange familier her i Danmark, der er interesseret i også at yde ofre for at hjælpe deres unge frem, hvad enten det er til en mere eller mindre kostbar uddannelse. Vi mener, at det, vi foreslår, er en praktisk og god foranstaltning, eftersom det altid er sådan, at de penge, der skal bruges til uddannelse, når de skal gå over statskassen, i hvert fald vil gå en fordyrende omvej.

Den højtærede statsminister sagde også i går, at der var en vis gruppe af borgere, som de to oppositionspartier særlig ønskede at støtte. Der er ganske rigtigt en gruppe af borgere, som vi mener det er nødvendigt at hjælpe. Jeg tænker her på familieforsørgere, der har mellemindtægter på helt op til 21 000 kr. og lad os sige 3-4 børn. De er i virkeligheden meget ringere stillet end andre familieforsørgere. Et sådant ægtepar vil, når skatten og det, det koster at underholde børnene, er betalt, have så meget eller rettere så lidt tilbage at leve for, som et folkepensionistægtepar har, og det kan der ikke rigtig være nogen rimelighed i, eftersom disse yngre mennesker netop er i den aktive alder, skal være aktive over for deres arbejde, over for deres børns opdragelse, over for kulturlivet; de har ansvaret på disse områder, for deres arbejde og for hjemmet. Hvorfor skal ikke også disse mennesker have ret til en andel i den meget omtalte forhøjelse af levestandarden?

Nu ved jeg, at den højtærede statsminister vil sige, at det netop er en forbrugsudvidelse, som han er imod. Jeg vil gerne i samme åndedræt påpege, at her drejer det sig netop om mennesker i den alder, hvor man normalt påbegynder en opsparing, og det kan de pågældende ikke, når der bliver så lidt tilbage til dem selv på grund af skatterne. Jeg er overbevist om, at de familier,

[Hanne Budtz.]

jeg her har nævnt, ikke er af den opfattelse, at de har fået del i den forhøjelse af levestandarden, som den højtærede statsminister i går hævdede at alle mennesker har fået. Det er derfor, som vi har foreslået, en skattelettelse, der særlig tilgodeser disse grupper.

Så er der den fatale sambeskatning. Den højtærede statsminister gik i går ind for en ophævelse af sambeskatningen. Den højtærede statsminister fremsatte som finansminister for år tilbage et forslag om at indføre proportionalbeskatning, og det er klart, at det er det samme som en ophævelse af sambeskatningen. Men det var rigtignok kun for en del af danske familier, dette forslag blev stillet. Jeg erindrer, at da jeg under en debat i det høje ting spurgte den højtærede minister, om han ville være med til at ophæve sambeskatningen og lade de selverhvervende hustruer særbeskatte, fik jeg det svar, at det kunne ikke lade sig gøre, det var simpelt hen ensbetydende med at lægge mere skat på de hjemmевærende hustruer. Derfor vil jeg gerne høre, om den højtærede statsminister er kommet til en anden opfattelse, en opfattelse af nyere dato.

Det forslag, som det konservative folkeparti sammen med venstre har fremsat om ophævelse af sambeskatningen, vil få virkning for langt de fleste familier. Det vil ske ved, at et meget stort antal familier vil få en proportional beskatning — altså at de skal betale en fast brøkdel af deres indtægter op til en bruttoindtægt på 23 000-24 000 kr. eller en skattepligtig indtægt på omkring 18 000 kr. — og ved, at ægtefællers samlede indtægt deles i to dele, ved ikke alene at bevare, men forbedre det hustrufradrag, vi har i øjeblikket, ved at gøre f. eks. de første eller allerførste tjente 1 000 kr. helt skattefrie og derudover indrømme et fradrag op til 2 000 kr. og ved også at give de medarbejdende hustruer et skattefradrag.

Det er klart, at det er vanskeligt at finde frem til et helt retfærdigt system. Det er tilsyneladende enkelt at indføre en særbeskatning, men det bliver ikke i det lange løb nogen fordel for de mindstbemidlede. Den højtærede statsminister udtalte i går, at han havde tanke om at indføre en særbeskatning og kæde den sammen med en

kildeskat, der blev trukket fra på arbejdspladsen. Jeg vil bede den højtærede statsminister klargøre over for os alle, at det at blande kildeskatten ind i spørgsmålet om særbeskatning jo ikke har spor at gøre med det beløb, der skal betales. Det har ikke noget med selve skatteberegningen at gøre. Derfor synes jeg ikke, det er helt rigtigt at kæde disse to ting sammen som forklaring på, hvorfor man vil ophæve sambeskatningen, og jeg vil bemærke, at det er netop, når man går bort fra hustrufradrag, at det ikke bliver nogen fordel for de mindstbemidlede at blive særbeskattet.

Statsministerens forslag, der blev fremsat af ham i sin tid som finansminister gik netop ud på, at hustrufradraget ikke blev bevaret. Vi ønsker at bevare det og udvide det, som jeg har nævnt. Vi har modtaget en henvendelse fra Dansk Kvindesamfund, der peger på andre muligheder for at løse dette meget vanskelige problem, peger på andre systemer, bl. a. dem, man har i Norge og Sverige. Personlig er jeg af den opfattelse, at det af venstre og det konservative folkeparti fremsatte forslag imødekommer meget vide kredse af familier og også familier med hjemmearbejdende hustruer. Der tales så smukt ved mange lejligheder om de hjemmearbejdende hustruer og deres store arbejdsmæssige indsats' betydning for begge ægtefællers indtægt, hvoraf mandens er en pengeindtægt; derfor synes jeg også, at vort forslag nu på reel vis imødekommer det synspunkt, som også er rigtigt, at den hjemmearbejdende hustrus arbejde betyder noget væsentligt for familien, og at vort forslag om deling af de samlede indtægter virkelig er en anerkendelse af også den hjemmearbejdende hustrus indsats.

Om vort familiepolitik, herunder det meget vigtige område vedrørende børnenes uddannelse, vil jeg sige, at det jo altid har været således, at i nedgangstider grundlagdes de følgende opgangstider. Giv nu i disse gode tider familien en chance for at grundlægge børnenes fremtid. Det er det, vort forslag går ud på. Der kræves i dag en større indsats på dette område end nogen sinde.

Ole Bjørn Kraft: Det var sikkert rigtigt, at den højtærede udenrigsminister, skønt

[Ole Bjørn Kraft.]

denne debat jo væsentligst drejer sig om indrepolitiske spørgsmål, benyttede lejligheden til at give tinget en redegørelse for en række af de spørgsmål, der også har optaget ministeren under hans besøg i De Forenede Nationer. Vi bør nemlig aldrig glemme, hvor afhængig vor fremtid og hvor afhængig løsningen af vore indrepolitiske problemer er af den udvikling, der finder sted i verden, af den verdenspolitiske kamp. Mellem de demokratiske partier i denne sal er der jo ikke nogen uenighed, hverken om grundlaget eller hovedlinjerne i den udenrigs- og forsvarspolitik, Danmark skal føre, det er også blevet fastslået gennem statsministerens tale, men alligevel er der vel grund til at gøre nogle synspunkter gældende med hensyn til en række af de problemer, som også vi, der er deltagere i den store politik, kan blive stillet over for.

Her forekommer det mig, at udenrigsministeren måske til en vis grad er faldet for den populære opfattelse af ønskeligheden af et topmøde — hvis jeg gør ministeren uret, har ministeren jo en mulighed for at rette det — thi lige så rigtigt og nødvendigt, det må forekomme os alle at bevare kontakten mellem øst og vest både i de internationale institutioner og ad diplomatisk vej, lige så tvivlsomt forekommer det under alle omstændigheder mig, om et topmøde nu også i alle situationer er den rigtige vej.

Vi har gjort nogle erfaringer på dette område, og jeg tror, det vil være rigtigt, om de, der nu skal træffe bestemmelse om disse ting, nøje vil overveje, om statsoverhoveder skal lade sig bruge til deltagelse i sådanne møder. Ja, man bør vel også overveje, om det er rigtigt, at statsministrene i stigende grad afløser udenrigsministrene ved deltagelse i sådanne møder i stedet for at blive holdt i reserve, til afgørelserne skal træffes. Jeg vil håbe, at den højtærede udenrigsminister dér, hvor han gør synspunkter gældende og har mulighed for at udøve indflydelse, meget stærkt vil fastholde, at topmøder i fremtiden ikke må afholdes, undtagen der er gået en meget nøje forberedelse i forvejen, og således at man dog er nogenlunde sikker på, at de

ikke ender ud i det blå, men kan føre til nogle virkelige resultater.

Topmøderne bør, hvis jeg må have en mening om denne sag, indskrænkes til den højtidelige bekræftelse af noget, der allerede i realiteten er afgjort, og derigennem give det et lidt større perspektiv; men én ting synes jeg at vi og også den højtærede udenrigsminister har pligt til, og det er ikke at underbygge forestillingen om, at topmøderne på nogen måde er en løsning på de afgørende problemer og på den modsætning, der eksisterer i verden. Vi må ikke underbygge den forestilling, at disse vanskeligheder ved afholdelse af et topmøde kan blive bragt til en tilfredsstillende ordning og løsning. Det vil nemlig være at vildlede befolkningen, det vil føre til dybe skuffelser, og det vil med den dygtighed, som den kommunistiske verden nu engang udfolder i den kamp, der foregår, let blive udnyttet af den, thi den spiller jo til stadighed på vekselvirkningen mellem håb og frygt, mellem trusler og fredstilbud. Vi må derfor ikke skabe en kunstig forventning, som kan give folkene et håb, som vi senere må skuffe. Det er farligt at gøre det. Udenrigsministeren og andre bør yde deres bidrag til at understrege, at vestens modstandere i verdenspolitikken ikke har de samme mål som vi, og at vejen til en ændring, den ændring, vi alle ønsker, den afspænding, som vi alle vil stræbe frem imod, ikke er et enkelt møde, en pludselig beslutning, men at det er en lang og farefuld vej, og at den kræver fasthed, udholdenhed og tålmod, og at problemerne ikke kan løses gennem et topmødes mirakelkur.

Jeg tror, at tinget lyttede med interesse til udenrigsministerens redegørelse for forhandlingerne i De Forenede Nationer. Disse forhandlinger har jo, takket være ministerpræsident Khrustjovs deltagelse i drøftelserne, undertiden været en meget beskæmmende forestilling. Så meget desto mere taknemlige må vi være over den tale, som Hans Majestæt Kongen holdt, og den modtagelse, som denne tale fik, og jeg tror, at tinget er ganske enig med den højtærede udenrigsminister i de ord, han her udtalte, og gerne vil udtale sin lykønskning og sin taknemlighed over for kongeparret, ikke blot for kongens tale i De Forenede

[Ole Bjørn Kraft.]

Nationer, men for hele den gerning, som kongeparret har udrettet til gavn for Danmark på sin rejse i De Forenede Stater i Amerika.

Den højtærede udenrigsminister nævnte i denne forbindelse, at kongens tale var noget nyt i vor konstitutionelle praksis. Det er vist rigtigt, men det forandrer jo ikke noget i det, som er grundlaget for kongens stilling i vor forfatning. Der vil fortsat være fuld enighed om, at kongen altid står uden for og over partipolitiske forskelligheder og partisynspunkter som det samlende midtpunkt i vort folk.

Den højtærede udenrigsminister nævnte nogle opmuntrende træk ved forhandlingerne i De Forenede Nationer, og jeg tror, at vi alle deler hans tilfredshed, bl. a. også med den kendsgerning, at kommunisterne ikke, som de sikkert havde ventet det, fik følgeskab af de uforpligtede lande. Men der er vel alligevel grund til ikke at lukke øjnene for, at forløbet af forhandlingerne kan være indledningen til en ny udvikling i De Forenede Nationer og i et videre perspektiv til en svækkelse af De Forenede Nationer, en fare for verdensfreden. Det er jo rigtigt, at ministerpræsident Khrustjev led et nederlag, da han gik til angreb på generalsekretær Dag Hammarskjöld; men det er også rigtigt, at til trods herfor, eller som et resultat heraf, er generalsekretærens hele stilling sat til diskussion på en uønsket måde, og vi kan vel ikke undgå at nære en vis frygt for, at Sovjetunionens bebudede boykot af generalsekretæren, af hr. Dag Hammarskjöld, kan føre til en kompromisordning, der, omend ikke i formen, så dog i realiteten vil svække generalsekretærens handlekraft; thi det er jo det, der er formålet med den kommunistiske politik i De Forenede Nationer, fordi denne handlekraft kom i så høj grad på tværs af de kommunistiske planer i Congo, skønt generalsekretærens indsats udelukkende var i fredens og i Congos befolknings interesse.

Vi kan heller ikke se bort fra — jeg tror, udenrigsministeren vil være enig deri — at De Forenede Nationers videre virksomhed i Congo meget vel kan komme i fare, hvis Sovjetunionen gør alvor af sin trussel om ikke at ville støtte De Forenede Nationer økonomisk i denne indsats. Jeg må jo sige,

at det er en højst mærkelig holdning, som her indtages fra kommunistisk side: at ville gennemtrumfe sin vilje ved at unddrage — hvis man virkelig vil gøre det — De Forenede Nationer økonomisk bistand til et land som Congo. Det er jo at udøve et klart diktatur over De Forenede Nationer.

Som den højtærede udenrigsminister også påpegede, er De Forenede Nationer kommet ind i en helt ny situation ved den voldsomme tilstrømning af helt nye stater, en situation, som må føre til reformer. Jeg vil gerne yde min anerkendelse af og give min tilslutning til de udtalelser, som den højtærede udenrigsminister her fremsatte, og også til de tanker og planer, som udenrigsministeren har ført frem. Selv om de ikke øjeblikkeligt — det udtalte udenrigsministeren også — kan føre til resultater, har de dog bragt noget værdifuldt nyt ind i diskussionen i De Forenede Nationer og har jo også vundet støtte fra forskellig side. Men udenrigsministeren er sikkert enig med mig i, at vi lever i en meget vanskelig og farlig overgangsperiode, hvor de nye stater først skal tilpasse sig De Forenede Nationers hele virksomhed og atmosfære, og det kan let føre til beslutninger, der kan blive meget farlige.

Vi ved jo, at kommunisterne her som alle steder vil søge at udnytte situationen, således som den foreligger, og til det yderste vil stræbe efter at svække vestens hele stilling. Derfor må vi, som udenrigsministeren også sagde det, utrætteligt arbejde på at skabe fasthed i verdensorganisationen, men vi må ikke være blinde for vanskelighederne, og vi må ikke tro, at der er nogen let løsning, vi må heller ikke tro, at modsætningerne og spændingen er en sag, der afgøres fra den ene måned til den anden. Europas stilling er blevet svagere og vestens stilling som helhed også, ikke blot med hensyn til forholdene i De Forenede Nationer.

Vi må også indrømme, at vi står i en situation nu, hvor vesten er stillet over for meget alvorlige og farlige problemer. Jeg tænker her ikke mindst på, hvor nødvendigt det er, at enigheden i vesten manifesterer sig klart og stærkt over for de stadig tilbagevendende kommunistiske trusler. Snart er det Berlin, der bilver sat i søgelyset med trusler om, at hvis vesten ikke bøjer sig for de kommunistiske ønsker, vil

[Ole Bjørn Kraft.]

onde ting ske. Snart truer Sovjetunionens ministerpræsident med raketter i De Forenede Nationer, snart lægger man et pres på regeringen i et eller andet asiatiske land, som nu sidst i Laos eller ved begivenhederne ved Indiens nordgrænse, i Tibet eller i Afrika og mange andre steder. Som jeg sagde før, den kommunistiske taktik svinger mellem at skabe i den vestlige verden snart håb, snart frygt, snart tro på, at freden er lige omkring hjørnet, snart frygten for, at det ikke er freden, men krigen, der venter os dér, og det er jo altid den kommunistiske verden, som her er i aktion. Man har lov til at sige, at hvis disse trusler ikke eksisterede, hvis det kommunistiske lederskab havde den samme indstilling som vesten, ville freden være sikret. Det er ikke fra den vestlige verden, freden er truet.

Dette må tilsige det nøjeste sammenhold mellem vestens stater og her ikke mindst inden for de europæiske stater, der er forbundet i NATO, dette af kommunisterne så forkætrede NATO, der dog har vist sig at være en af verdensfredens grundpiller. Og her synes jeg vi må understrege og fastholde, at enighed i de væsentlige spørgsmål altid må gå forud for særinteresser eller ønske om at vinde en eller anden fordel ved at spille sit eget spil, og det må have lige gyldighed for store stater som for små stater. Der er tider, hvor det kan være interessant og tilladeligt at brillere med et særstandpunkt, et særligt synspunkt, en eller anden interessant tale eller bemærkning; men der er andre tider, hvor dette er meget farligt, og hvor det derfor må kræves, at man sætter fællesskabet og enigheden fremfor særinteresser, enighed i målsætning, fællesskab og lighed med hensyn til at bære byrderne og vågen vagtsomhed over for de kræfter, de indre fjender, der alle vegne er på spil for at splitte den vestlige verden, de indre fjender, der også er på spil i denne sal, og som ved at skabe mistillid til den politik, landets overvejende flertal har besluttet sig til, ved at undergrave tilliden til de beslutninger, der her træffes, ved at svække ånden i det forsvar, som er en nødvendighed, ikke spiller et spil til gavn for dette land, men spiller et spil i andres interesse og dirigeres af andre hen-

syn end dem, som bør være ledende for vor holdning i disse spørgsmål.

Vi er som alle stater, store og små, deltagere i den verdenspolitiske udvikling, og i den er der mangfoldige andre faktorer end dem, jeg hidtil har nævnt, der vil gøre sig gældende. Det er ikke alene et spørgsmål om en rigtig politisk vurdering, det er et spørgsmål om, hvem der f. eks. bliver stærkest i konkurrencen om at øge produktiviteten, det er et spørgsmål om, hvem der bliver stærkest i forskning og videnskab, om, hvem der kan give sin befolkning den bedste levestandard, det er et spørgsmål om, hvem der kan holde tempoet — desværre — i våbenproduktionen, og det er også et spørgsmål om, hvem der vil være i stand til at vinde venner i de lande, der nu er ved at få deres selvstændighed, og som træder ind på verdenspolitikens arena.

Herom vil jeg gerne sige, at dette er ikke et spørgsmål om at ville søge at drage disse lande ind i den ene eller den anden lejr for at udnytte dem politisk. Det, det drejer sig om, er: hvad føler vi for disse folk, hvad kan vi gøre for dem? Det forholder sig nemlig — mærkeligt nok — på samme måde mellem folk og nationer som mellem de enkelte mennesker. Hvis man ikke interesserer sig for andre mennesker, for deres velfærd, vil andre mennesker heller ikke interessere sig for én. På samme måde er det med folkene. Hvis man ikke interesserer sig virkeligt for andre folks skæbne og fremtid, så vil de heller ikke interessere sig for én. Derfor er der noget fundamentalt i dette spørgsmål om hjælpen til udviklingslandene, som ministeren har talt om, og jeg vil gerne understrege det, mit partis politiske ordfører har sagt i denne sag, at vi må lægge den afgørende vægt på uddannelsen. Jeg tror, at man derigennem rent menneskeligt kan komme dem nærmere end ved blot at give dem et eller andet økonomisk bidrag, hvor vigtigt det end kan være. Afgørende tror jeg det vil blive, om disse folk tror på, at vesten ikke blot vil hjælpe dem materielt, vil være med til at opbygge deres administrative institutioner, vil være med til at hjælpe dem til uddannelse og give dem økonomisk støtte, men at vesten virkelig interesserer sig for dem som folk og nationer, og at vesten

[Ole Bjørn Kraft.]

har noget at give dem ud over dette, en viden og en tro, en livsholdning og en livsanskuelse, som de kan betragte som værdifuld.

Herom har en mand, der har spillet en betydelig rolle i De Forenede Nationer — han var en overgang De Forenede Nationers præsident, og han har været sit lands udenrigsminister — nemlig den tidligere udenrigsminister i Libanon, dr. Malik, fornylig fremsat nogle meget interessante, gode og stærke synspunkter i en tale, han har holdt i Amerika, og hvori han stærkt understregede, at kun når vesten selv tror på sin egen idébaggrund, sin egen livsholdning, og er villig til at dele den med andre i et stort fællesskab, vil det lykkes for vesten at få dette fællesskab med udviklingslandene; ellers vil kommunismen få det. Hvis vi ikke har den samme tillid til, at det er vor livsholdning, som hører fremtiden til, og at friheden kun kan leve på basis af vort idégrundlag, vil vi tabe. Vi må med andre ord tro på, at ministerpræsident Khrustjovs børnebørn bliver demokrater, og hvorfor skulle de ikke blive det? Hvorfor skulle vor holdning ikke have mere at give menneskene og verden, end kommunismen har?

Jeg har gerne villet nævne disse spørgsmål, fordi vi ikke kan komme bort fra, at de trods alt spiller en meget afgørende rolle for vort folks hele fremtid, og jeg vil gerne have lov til at slutte med en bemærkning om en anden sag, som har været drøftet her.

Jeg vil gerne takke den højtærede statsminister for de udtalelser, statsministeren fremsatte om hjemmeværnet. Det var jo i virkeligheden ret forbavsende, at åbningstalen slet ikke omtalte hjemmeværnet, så meget mere som gennemførelsen af en hjemmeværnsordning i det folketingsår, der nu er begyndt, var en klar forudsætning, hvad forsvarsministeren jo også bekræftede, for vor medvirken ved forsvarsforliget. Nu hører vi med tilfredshed, at statsministeren forklarer os, at når det ikke stod i åbningstalen, var det, fordi statsministeren mente, at det var en sådan selvfølge, at det slet ikke var nødvendigt at nævne det. Jeg tror dog, det havde været bedre, om man straks havde sagt det og dermed undgået nogen uro. Men jeg forstår, at statsministeren nu på den sam-

lede regerings og regeringspartierne vegne klart har tilkendegivet, at man er enig med os i, at en ny og forbedret hjemmeværnsordning skal gennemføres. Vi betragter det som en af de opgaver, der hurtigst må løses af den regering, der vil komme til at udgå af valget, og går ud fra, at en sådan løsning kan finde sted i overensstemmelse med de ønsker, som hjemmeværnets ledelse har fremsat, og med tilslutning fra alle demokratiske partier.

H. C. Toft: I september måned var den højtærede landbrugsminister på en turné ud over landet, hvor han afholdt en række møder, og ved et af disse møder, måske flere, gav han udtryk for, at han mente, at der her i landet burde nedlægges mellem 15 000 og 20 000 landbrug. Jeg skal ikke nægte, at jeg glædede mig over denne udtalelse, ikke mindst i betragtning af den højtærede landbrugsministers svar til mig, når vi her i folketingsalen har behandlet spørgsmålet om udstykning, idet ministeren gang på gang har afvist de synspunkter, som vi fra det konservative folkeparti har givet udtryk for. Når nu den højtærede landbrugsminister fremførte sådanne synspunkter — og jeg tror, jeg har hørt formanden for de jyske husmandsforeninger give udtryk for noget lignende — troede jeg, vi var ved at finde hinanden; jeg troede, at man var på vej til at dele den opfattelse, vi fra konservativ side har hævdet.

Men når man så læser den højtærede statsministers åbningstale, ser man, at det er regeringens hensigt på ny ligesom tidligere år at fremsætte forslag om, at der bevilges midler til udstykning, til oprettelse af nye brug og også til fremskaffelse af tillægsjord til mindre brug. Jeg kan ikke nægte, at det havde jeg ikke ventet på baggrund af den højtærede landbrugsministers tale. Jeg troede, at den udvikling, der har fundet sted i landkommunerne, idet man i kommune efter kommune har været vidne til, at en lang række mindre landbrug har været usælgelige, havde bragt regeringen til den erkendelse, at det ikke kan være rimeligt, at man hvert år bruger 30 mill. kr. af statens midler til oprettelse af nye brug og til fremskaffelse af tillægsjord til bestående brug.

Jeg vil gerne sige her i dag, som vi så

[H. C. Toff.]

ofte har sagt, når vi har drøftet jordpolitik, at det er det konservative folkepartis opfattelse, at vi må bidrage til at gøre det danske landbrug så rationelt som muligt, og med den tekniske udvikling, der har fundet sted, er der ingen tvivl om, at man må bidrage til sammenlægning af de for små brug. Vi vil gerne, også med statsmidler, medvirke hertil, men vi må mene, at det er afgørende forkert, en fejl disponering, hvis man med statsmidler i denne situation vil oprette flere nye brug, hvis man hvert år vil oprette et par hundrede mindre landejendomme ved udstykning. I en tid, hvor den tekniske udvikling har ført med sig, at det er de større brug, der har den bedste konkurrenceevne, vil det ikke mindst under hensyn til vor indtræden i de nye markedsdannelse være forkert, at staten gennem sin forkøbsretsmulighed er med til at presse priserne op på de lidt større ejendomme, således at det bliver dyrere for den unge mand, der vil etablere sig med en landbrugsbedrift af en sådan størrelse, at den er rationel i dag. Resultatet bliver nemlig, at han skal skaffe endnu flere penge, for man ved, at når der skal sælges, må man sætte prisen så højt, at man ikke risikerer, at staten gør sin forkøbsret gældende.

Vi har altså gerne villet medvirke til ved hjælp af statsmidler at gøre de mindre brug større ved fremskaffelse af tillægsjord og ved at bidrage til sammenlægning af de alt for mange for små brug. Det radikale venstre har ofte gerne villet give det udseende af, at det var de mindre landbrugeres talsmand; men jeg er ikke i tvivl om, at mange mindre landbrugere, som efterhånden er blevet ældre og gerne vil afsætte bruget, men står i den situation, at de ingen køber kan finde, ikke kan bifalde en politik, der med statsmidler giver mulighed for oprettelse af flere nye brug, og som altså gør det vanskeligere endnu for dem at få deres ejendomme solgt. Det er vor opfattelse, at disse mindre land-

brug, som måske er beliggende på en sådan måde, at det ikke er muligt at afhænde dem til sammenlægning med et andet mindre brug, bør kunne sammenlægges med større brug. Et ældre ægtepar, der sidder med et sådant lille landbrug og gerne vil sælge det, har jo i dag ingen mulighed for at komme af med det.

Jeg tror, at lovgivningsmagten bliver nødt til at lytte til de synspunkter, jeg har givet udtryk for på det konservative folkepartis vegne, og jeg tror, at vort parti her i allerhøjeste grad taler disse mange mindre landbrugeres sag. De sidder med en klods om benet, fordi de ikke kan komme af med den ejendom, de har, til trods for at de ikke, når de er blevet ældre, har mulighed for at drive ejendommen videre.

Det er altså vor opfattelse, at det må være statens opgave at bidrage til at løse dette problem ude i landkommunerne gennem statsstøtte til sammenlægning af mindre brug, og således at mindre brug også kan tillægges større brug, når deres beliggenhed forhindrer sammenlægning med et andet mindre landbrug.

Jeg ved godt, at det konservative folkeparti har stået alene med disse synspunkter, men det er min opfattelse, at den udvikling, der er foregået i landkommunerne, og som må være åbenbar for enhver, må tilsige flere og flere i vort land at lytte til de synspunkter, vi har givet udtryk for, at lovgivningen i vort land må drages over i den retning. Jeg er overbevist om, at mange også uden for mit partis rækker deler denne opfattelse, at opfattelsen deles også af de mange mindre landbrugere, jeg talte om før, og deles også af de unge, der vil etablere sig og her står over for den vanskelighed, at priserne på ejendommene presses højere og højere op, fordi vi har statens forkøbsret også til landbrugsejendomme af en ikke særlig stor størrelse. Men det er også min opfattelse, ja, min viden, at landarbejderforbundets ledelse og også mange folk i dets rækker deler opfattelse med det konservative folkeparti, og derfor for-

[H. C. Toft.]

undrer det mig, at regeringen kører videre på samme linje, som den har gjort i mange år. Man vil måske sige til os, at der jo er nedsat en landbokommission, og vi må afvente et resultat herfra, men jeg er af den overbevisning, at det, man gør i øjeblikket med statens midler, er en fejldisponering, som man må ophøre med — i hvert fald så længe landbokommissionen sidder. Når landbokommissionen til sin tid har afsluttet sit arbejde med spørgsmålet, kan vi træffe en afgørelse med hensyn til, om vi fremover overhovedet skal bruge statsmidler til oprettelse af nye brug.

I statsministerens åbningstale blev der også givet meddelelse om reformforslag om, at hovedparten af det beløb, der hidtil er blevet udskrevet som amtskommunal grundskyld, skulle afløses. Men af hvad? Man mente, at der forelå en uretfærdig og urimelig fordeling af den kommunale ejendomsbeskatning, og regeringen gav altså udtryk for, at den ville afvikle den amtskommunale grundskyld. Jeg erindrer i denne forbindelse den debat, der var her i folketinget, da det konservative folkeparti sammen med venstre havde sit forslag om ejendomsskatterne til behandling. Ved denne lejlighed gav socialdemokratiets ordfører, det ærede medlem hr. Ove Hansen, udtryk for, at man var villig til i så stor udstrækning som muligt at fritage bygninger for bygningsskyld, således at ejendomsskatterne hovedsagelig kommer til at hvile på grundskyld. Det ærede medlem hr. Baunsgaard, der var ordfører for det radikale venstre, gav udtryk for, at han mente, at man ikke kommer uden om, at en vis del af beskatningen skal og må ligge på fast ejendom, og retsforbundets ordfører, det ærede medlem hr. Niels Andersen, sagde, at han ønskede bygningsskatterne fikseret og derefter afviklet, medens selve grundskylden måtte omlægges, således at den kom til at hvile på al Danmarks jord med en ensartet procent.

Jeg synes, man skylder det høje folketing at give en nærmere redegørelse for den udligning, man taler om nu, for, hvad det er, man tilstræber. En udligning kan jo godt ske på et grundlag, der giver en højere beskatning af ejendommene.

Jeg spørger derfor, om det er regeringens hensigt at foretage denne udligning ved at forøge grundskatterne til kommunen og staten. Jeg spørger, om det er regeringens hensigt at overføre de amtskommunale grundskatter enten til det, jeg her nævnte, eller til en personbeskatning til kommune og stat. Det har ikke blot folketinget et vist krav på at få besked om, det har lytterne landet over også god grund til at spørge om. Vi hørte jo i går den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke og også det ærede medlem hr. Niels Andersen give udtryk for, at det, man måtte gøre, var at skaffe skatten ind gennem grundskatter. Jeg spørger derfor regeringen: er alle regeringspartierne enige i det synspunkt, de har givet udtryk for, og jeg spørger: hvad er det, man er enig om? Er det om grundskatter til stat og kommune til afløsning af de amtskommunale grundskatter, eller er det om, at man skal overvælte en del af disse grundskatter eller alle grundskatterne på personbeskatningen?

Regeringen giver ofte udtryk for, at den mener, vi har gode tider, og den vil gerne have æren derfor, hvis det kan siges, at vi har gode tider. Og den giver samtidig udtryk for, at disse gode tider skulle gøres bedre. Vi, der bor ude på landet, vi, der kender indtjeningsvevnen og indtjeningsmulighederne, vil have lov til at sige til den høje regering, at vi kan ganske udmærket godt se, at der er andre befolkningsgrupper, der har gode tider, men det er absolut ikke vort indtryk, at det også er tilfældet for landbrugets vedkommende. Det vil da også fremgå af, at alene i året 1958-59 forøgedes landbrugets samlede gæld med 700 mill. kr. fra 8 000 mill. kr., altså med næsten 10 pct., og heraf steg den løse gæld med 300 mill. kr. Sammenligner vi forholdet i 1948-49 med forholdet i 1960 og sætter 1948-49 lig 100, er omkostningerne i dette tidsrum steget til 144, medens priserne i samme tidsrum er steget fra 100 til 104. På De jyske Landboforeningers delegeretmøde blev det på grundlag af 500 regnskaber, som man havde bearbejdet på det tidspunkt, for det sidste år gjort op, at den samlede arbejdsfortjeneste i gennemsnit for landbruget var faldet med 2 200 kr. Hvis man tror, man ude på landet deler regeringens

[H. C. Toft.]

opfattelse, at det er udtryk for gode tider, så må jeg sige til den høje regering, at der tager man fejl, tværtimod.

Den højtærede statsminister gav også i går udtryk for, at han mente, at den velfærd, som de gode tider havde bragt landet, var det regeringens opgave at fordele på de forskellige befolkningsgrupper. Derfor spørger jeg: hvorfor har regeringen da afvist det, som betød så meget for landbruget, det forslag, venstre og de konservative fremsatte om en afvikling af ejendomsskatterne svarende til et beløb på i alt 125 mill. kr., noget, hvormed vi virkelig kunne lette omkostningsniveauet for landbrugserhvervet?

Regeringspartierne afviste vort forslag degang. Regeringspartierne antyder i åbningstalen, at man også vil en udligning, men de siger ikke nøjagtigt, hvad det er, de vil. Derfor gentager jeg mit spørgsmål fra før, og vi må have en klaring under denne debat: hvordan vil regeringen behandle landbruget i spørgsmålet om ejendomsskatterne? For det er jo navnlig på dette område, vi her i folketinget kan lette landbrugets omkostningsniveau.

Jeg sagde før, at vi ikke havde mærket meget til den velfærd, som regeringen mener den har givet forskellige befolkningsgrupper. Og jeg spørger så: er det af ond vilje over for landbruget, man ikke vil? Jeg stiller også et andet spørgsmål, da regeringen gerne vil give udtryk for, at det er den, der har skabt de gode tider: hvorfor har man så ikke også skabt gode tider for landbruget, hvis det er regeringens skyld, at de gode tider er kommet til landet?

Regeringen har efter min opfattelse ikke forstået landbrugets problemer, ikke haft forståelsen af de vanskeligheder, landbruget står over for. Landbrugets indtjeningssevne er faldet under denne regering, arbejdsfortjenesten er, som jeg sagde før, det sidste år faldet med 2 200 kr. Hvad har regeringen gjort? Den har afvist vort forslag om en afvikling af ejendomsskatterne beløbende sig til 125 mill. kr., svarende til forrentning af et beløb på 2 500 mill. kr. Den har afvist vort forslag om ændringer i ligningsloven, som det ærede medlem hr. Foged før omtalte, om et etableringsfradrag på 3 000 kr. om året i de første år for dem, der sidder

med ny erhvervede ejendomme eller andre virksomheder.

Når vi har rejst spørgsmålet om, at de unge, der var under uddannelse, under oplæring eller stod over for den største investeringsopgave, nemlig at skulle købe ny ejendom eller ny bedrift for første gang, vil man ikke være med til, som vi krævede og ønskede, at disse unge også skulle have mulighed for at henlægge beløb til investeringsfonds på samme måde, som vi, der er ude i erhvervslivet, kan.

Sammenfattet er det det konservative folkepartis opfattelse, at den landbrugs-politik, der i det lange løb duer, må gå ud på at holde omkostningsniveauet nede, og det bidrag, vi her i tinget kan give landbruget hertil, er at sænke eller fjerne ejendomsskatterne, give de unge nyetablerede mulighed for skattelettelse, når deres gæld har en vis størrelse, eller måske i det hele taget give disse unge mulighed for at få et skattenedslag i de første år. Vort skatte-reformforslag anviser også veje her.

Vi tror også, det er rigtigt, at vor politik med at bruge statsmidler til sammenlægning af de for små brug vil bidrage til at gøre disse brug mere konkurrencedygtige.

Den samlede skattelettelse, som oppositionen foreslår, vil også påvirke vort omkostningsniveau i nedadgående retning og derigennem skabe en bedre indtjeningssevne for landbruget, gøre landbruget mere konkurrencedygtigt, således at landbruget også derved får mulighed for at skaffe det danske samfund flere indtægter.

Petra Petersen: Det er ret interessant at høre om den vældige omsorg for de unge og deres uddannelse, der er lagt for dagen i debatten her op til valget. Det gælder ikke alene de taler, der er holdt her i tinget; det gælder også de debatter, der har fundet sted på de møder, der allerede har været afholdt, og det gælder ikke mindst de mange skolemøder, der har været afholdt i denne uge, hvor skolerne har efterårsferie. Der er næsten ingen grænser for de løfter, man nu giver, ikke mindst til den studerende ungdom, men også til skolefolk.

Det er vistnok nødvendigt at slå fast, at ved revisionen af ungdommens uddannelsesfond, der fandt sted i foråret, foreslog kommunisterne her i folketinget, at det

[Petra Petersen.]

beløb, der af staten blev stillet til rådighed fra ungdommens uddannelsesfond til den studerende ungdom, til stipendier og lån, skulle være 30 mill. kr. og ikke som foreslået 13 mill. kr. Vi påviste, at der blandt den studerende ungdom var mange unge, der absolut ikke var i stand til at studere og til at gennemføre deres studier uden en virkelig klækkelig hjælp. Derfor foreslog vi, at de 30 mill. kr. skulle fordeles retfærdigt med 20 mill. kr. til stipendier og 10 mill. kr. til lån. Det er jo rigtigt, at skal den højere uddannelse være tilgængelig for arbejderne børn, må der være økonomiske muligheder derfor, og de muligheder findes ikke i øjeblikket.

Der var ingen velvilje til stede i tinget i april i år. Såvel de tre regeringspartier som den borgerlige opposition stemte imod kommunisternes forslag. Man kan tale smukke ord, man kan tale om demokratisering af skolen, om en demokratisk skole, hvortil alle har adgang uden hensyn til forældrenes stilling i samfundet. Ikke mindst forud for et valg kan man tale smukke ord om disse ting, men det bliver kun smukke ord, hvis ikke man sætter vilje bag. Og det gælder ikke alene adgangen til højere studier, adgangen til gymnasiet og senere universitetet. Jeg har her i tinget efterlyst viljen til at sætte realiteter bag den skolelov, vi vedtog i 1958. Kommunisterne har ene af alle krævet begrænsningen af skolebyggeriet ophævet. Vi har forlangt uddannelse af flere unge lærere, og at der nu bliver givet de nødvendige bevillinger til undervisningsmateriale. Vi har også givet konkrete anvisninger på, hvordan vi mente det skulle være, men det har ikke fået tilslutning, hverken fra tingets medlemmer eller fra regeringen.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft talte for et øjeblik siden om, at kommunisterne ønskede at svække ånden i vort forsvar. Hvilken ånd? Jeg modtog i går et brev fra den højtærede forsvarsminister. Det var et svar på en henvendelse, jeg havde sendt til forsvarsministeren for et stykke tid siden, og hvori jeg bad ministeren om nærmere oplysning angående de mange selvmord og selvmordsforsøg, der finder sted inden for militæret. Jeg vil gerne takke ministeren

for det svar, jeg har fået, men jeg vil samtidig sige til ham, at jeg ikke føler mig særlig beroliget.

Jeg ved ikke, om det tilfælde, som fik mig til at henvende mig til ministeren, var medregnet i det svar, jeg fik. Det tilfælde, jeg omtalte, drejede sig om en ung mand, der efter 10 dages ophold på Fredericia kaserne tog sit eget liv. Er det medregnet i de 19 selvmord og de 4 selvmordsforsøg, som ministeren oplyser har fundet sted ved militæret gennem de sidste 3 år? Jeg må vel formode, at det omtalte tilfælde er medregnet blandt de tilfælde, i hvilke værnepligtige i det omtalte tidsrum har begået selvmord.

Jeg står stadig meget uforstående over for dette selvmord. Jeg har kendt den pågældende; jeg har kendt ham som en god dreng og en dygtig dreng. Han er vokset op i det, man forstår ved et godt arbejderhjem under gode kår, og han var en sund, rask og dygtig ung mand. Når han efter kun 10 dages ophold på en kaserne følte sig drevet til at søge denne frygtelige udvej, må han have oplevet noget, noget, som han ikke kunne affinde sig med, noget, som gjorde, at han satte det dyreste ind, han havde; det må være noget, der har sat dybe spor i hans unge sind.

Jeg siger alt dette, fordi dette tilfælde må være et af dem, som ministeren kalder depressionstilfælde. Jeg må nemlig her afvise de øvrige forhold, ministeren omtalte som årsager til selvmordene ved militæret: kærestesorg, druk og personlige forhold i hjemmet. Jeg må afvise dette og holde mig til depression. Der må ligge noget meget alvorligt bag. Hvordan skal mødrene dog kunne se på, at deres unge sønner går ind til militær, der bruger metoder, som må drive de unge ind i en depression efter ganske kort tids forløb?

Efter at jeg har spurgt ministeren, har der fundet yderligere et selvmord sted i et rekrutkompagni på Fynsgades kaserne i Ålborg. De øvrige rekrutter har fået en meget alvorlig henstilling — for ikke at bruge stærkere ord — om ikke at omtale eller give oplysninger om dette selvmord. Vi ved også, at en af hærens faste folk, en mat, har forsøgt at gøre sig ubrugelig til fortsat militærtjeneste ved at tilføje sig

[Petra Petersen.]

selv legemsbeskadigelser. Den frihed, han søgte, fik han ikke; han blev i stedet inde-spærret i et fængsel.

Når vi også ved, at der i løbet af 3 sommermåneder i år har været 3 selvmordsforsøg på Almegårdslejrens kaserne på Bornholm, og ministeren i øvrigt siger til mig, at han er enig med mig i, at det er beklageligt, at der dér er uheldige forhold, vil jeg gerne spørge ministeren, om han her i tinget over for mig vil give løfte om, at der vil blive sat en tilbundsgående undersøgelse ind for at finde årsagerne til disse forhold. Jeg kan ikke tro, at de unge bliver deprimeret efter så kort tids ophold ved militæret, såfremt der ikke ligger noget meget alvorligt bag.

Vi har jo tvungen værnepligt i vort land, men er ånden i militæret sådan, som jeg efter de oplysninger, jeg har fået, tror den er, må det være svært for forældrene til de unge at sende dem ind som værnepligtige, og de må have en garanti for, når de sender deres unge sønner til militæret, at de ikke får dem hjem som nervevrag eller det, som er endnu mere uopretteligt.

Derfor gentager jeg mit spørgsmål til ministeren: vil ministeren her give os en garanti for, at der bliver sat en virkelig tilbundsgående undersøgelse i gang, som kan give en fuldgyldig forklaring på årsagen til, at de unge inden for militæret begår selvmord eller foretager selvmordsforsøg?

Hans R. Knudsen: Jeg finder anledning til at fremhæve en af de udtalelser, som den højtærede statsminister fremsatte under debatten i går, hvor den højtærede statsminister udtalte, at den internationale økonomiske udvikling ganske vist havde givet os et gunstigt økonomisk klima herhjemme, men at det var den af trepartiregeringen førte konsoliderende skatte- og finanspolitik, som havde medført, at virkningerne var blevet så gunstige for hele vort erhvervsliv, for vor produktion og beskæftigelse. Sandheden om denne konsoliderende politik er jo netop, at den alene kan skabe grundlag for en holdbar nedsættelse af vore beskatningsskalaer for statsindkomsts-katten, hvorimod en forhastet udpumpning af million- eller milliardbeløb

i skattelettelser kun vil have den virkning, at det vil undergrave den økonomiske fremgang herhjemme.

Arbejdet for at forbedre indkomstskatte-reglerne i takt med de muligheder, den økonomiske fremgang skaber, har jo ikke været uden resultater under denne regering. Jeg tænker på de allerede gennemførte forhøjelser af bundgrænsen for beskatningen og forhøjelsen af de faste fradrag, hvor bundgrænsen nu de sidste to år er forhøjet fra 4 100 kr. til 5 500 kr. for forsørgere. Jeg tænker også på gennemførelsen af faste og lave beskatningsprocenter for mellemindtægterne, der i forbindelse med de højere faste fradrag har lettet beskatningsskalaen ganske betydeligt, først ved for 2 år siden at gå op til 12 000 kr. i skattepligtig indtægt med den faste procent og nu i år ved i udskrivningsloven at gå videre op til 18 000 kr. Herved er til eksempel beskatningen alene af indkomststigninger fra 17 000 kr. op til 18 000 kr. nedsat fra 62 pct. til 34 pct., altså næsten en halvering af beskatningen af denne indkomststigning. Disse ikke ubetydelige forbedringer er jo netop fulgt i kølvandet af velstandsstigningen, af produktionsforøgelsen, af indkomststigningerne. Hvis man forsøger at tage forskud på denne velstandsstigning, vil resultatet blot være, at man ødelægger selve grundlaget for lettelserne i beskatningsreglerne.

Jeg noterer med tilfredshed den højtærede statsministers udtalelser på hele regeringens vegne om, at man også under valgkampen vil holde fast på, at skattelettelserne må følge efter velstandsstigningerne og ikke gå forud. Det kan ikke være ansvarligt over for landets økonomi og de fortsatte bestræbelser på at fastholde og udvide produktionen, at man allerede på nuværende tidspunkt foruddiskonterer et kasseoverskud, som man regner med vil være til stede den 31. marts 1962. Altså allerede et år eller halvandet år før det er til stede, mener man at kunne uddele overskuddet i skattelettelser. Hvis man derimod fastholder konsolideringspolitikken, vil produktionsstigningen og velstandsstigningen kunne fortsætte, så vil grundlaget være skabt for, at også de mennesker, som ikke økonomisk nyder godt af velstandsstigningen, kan få deres levestandard forhøjet.

[Hans R. Knudsen.]

Så vil grundlaget også være skabt for, at endnu mere afgørende skridt i skattereforarbejdet end dem, jeg har nævnt, kan foretages. Så vil der blive muligheder for en skattepolitik og for skattelettelser, som i langt højere grad end den sidste VK-plan tager hensyn til en fornuftig familiepølik. Så kan vi lave en beskatningsskala, der helt ud forhindrer merbeskatning af overarbejdsindtægter, merbeskatning af indkomstforøgelsler og merbeskatning af hustruindtægter. Det er netop på disse områder, VK-planen selv med sine kæmpebeløb til skattenedsættelser langt fra indfrir de krav, man må stille til fornuftige, rimelige beskatningsregler.

De to oppositionspartier skal ikke fra min side høre bebrejdelser for, at man på visse områder nu har ændret skattepolitikken, og særlig ikke da disse områder følger nogle af de retningslinjer op, som den højtærede statsminister allerede fastlagde, da han for ca. 6½ år siden fremsatte sit første skattereformforslag. Jeg tænker her på forslaget om at gå over fra børnefradrag til børnetilskud, en reform, som vi hidtil med megen iver har set bekæmpet i skatteudvalgene og også her i tinget både af venstre og de konservative. Jeg tænker også på det nye i VK-planen, hvorefter den faste procent skal føres op til 18 000 kr. Også dette var med i reformforslaget for 6½ år siden. Jeg tænker også på det faste fradrag på 5 500 kr., som man nu foreslår i skattelettelsesplanen, og som for øvrigt allerede blev gennemført, da vi i foråret vedtog dette års udskrivningslov, der gennemførtes mod venstres og de konservatives stemmer.

Disse nye lettelsler i VKs forslag giver i hvert fald mig et virkeligt håb om, at der også fremover skulle være mulighed for at opnå afgørende forbedringer i indkomstbeskatningen. Jeg tror, at der efterhånden bliver flere og flere områder, hvor de to partiers reformplaner nærmer sig det, den højtærede statsminister i sin plan har givet udtryk for, men må jeg tilføje, at det skuffer mig, at man ikke i VK-planen selv ved som foreslået at anvende 560 mill. til nedsættelse af indkomstskatterne kan gøre disse nedsættelser bedre, end forslaget viser. Nu har vi kun haft meget kort tid

til at se på dette forslag, meget lidt tid til at beregne forslagets virkninger.

Jeg skal blot nævne nogle enkelte eksempler på, hvor mærkeligt man fordeler disse skattelettelser. Efter forslagsstillernes egne beregninger, de beregninger, der findes som bilag til forslaget, skal en enlig skatteyder med 10 000 kr. i indtægt have 273 kr.s skattelettelse, men lettelsen bliver ikke større, den bliver endda nogle få kroner mindre, hvis der ikke er tale om en enlig skatteyder, men om en familie, og lettelsen bliver endnu mindre, hvis det er en familie med børn. Jeg vil gerne spørge de to partier, om det er det, man fra den side forstår ved en fornuftig familiepølik over skatterne. På trods af, at man vil gøre de første 1 000 kr. i hustruindtægt skattefri — det lyder meget tiltalende under visse forhold — er der mærkværdigvis i forslaget tale om større skattelettelser til familier, hvor hustruen ikke arbejder ude, end til familier, hvor hustruen arbejder ude. Jeg kan tage et eksempel også hentet fra forslagsstillernes egne eksempler i forslaget. Hvis indkomsten er 12 000 kr. og der er 3 børn, får den udearbejdende hustru og hendes familie en skattelettelse på 264 kr., medens den familie, hvor hustruen ikke arbejder, og som har den samme indtægt, de 12 000 kr., får en skattelettelse ikke på 264 kr., men på 474 kr. — altså godt og vel 200 kr. mere i lettelse til den familie, hvor hustruen ikke arbejder ude, end til den familie, hvor hustruen arbejder ude. Jeg vil gerne spørge, om det er at tage større hensyn til udearbejdende hustruer, således som man giver udtryk for. De nævnte eksempler er som sagt taget fra forslaget, det er forslagsstillernes egne.

Når jeg taler om de skattelettelser, man gerne vil give, vil jeg i samme forbindelse sige, at for mig var det interessant at høre det ærede medlem hr. Foged fortælle, at han ovre i Ringkøbing havde fortalt de vestjyske arbejdere, at de hellere måtte give afkald på 700 kr. i lønforhøjelse og i stedet få 700 kr.s skattelettelse. Det ærede medlem hr. Foged tilføjede selv, at de 700 kr.s skattelettelse fik man, når den skattepligtige indkomst var på 14 000 kr. Jeg tror, det har været med mærkelige følelser, de vestjyske arbejdere har modtaget tilsagn om, at hvis deres skattepligtige ind-

[Hans R. Knudsen.]

komst er 14 000 kr., d. v. s. hvis de kan opnå at tjene brutto omkring 20 000 kr. om året, skal de få 700 kr.s skattelettelse, men så må de også give afkald på 700 kr. i lønforhøjelse. Jeg tror, det er en sammenligning, der er ganske udmærket at få draget frem, rent bortset fra hvordan disse skattelettelser i øvrigt er fordelt, når man tager familieforhold og andet i betragtning.

Om VK-planen vil jeg i øvrigt sige, at jeg kan anerkende, at man i den nye plan nu ikke giver slet så stor en del af skattelettelserne til dem med de store indtægter. Det er også et fremskridt i forhold til tidligere. Men jeg synes unægtelig, det ser lidt besynderligt ud, at en meget stor indtægt — en af dem, der kun er meget få af, og det betyder vel ikke skattemæssigt så meget — en indtægt på 400 000 kr., efter forslaget skal have en skattelettelse på 5 350 kr.; men er indtægten ikke 400 000 kr., men 200 000 kr., skal den i stedet for strammes med 4 650 kr. Det er mærkelige resultater, man kan udlede af dette forslag. Jeg er ikke i tvivl om, at dette sidste i nogen grad står i forbindelse med det såkaldte splittingsystem, og jeg finder anledning til at spørge venstre og det konservative parti, om man ikke også på det område vil ændre indstilling, om man ikke kunne tænke sig helt at opgive dette splittingsystem.

Jeg skal til slut kun sige dette, at jeg håber, at vi, når valget er overstået, og når de to oppositionspartier får mulighed for at tænke og handle lidt mere nøgternt og lidt mere ansvarligt end i disse dage, kan komme på talefod om virkelig fornuftige reformer, som vi i høj grad trænger til.

Gottschalk-Hansen: Under åbningsdebatten har såvel det ærede medlem hr. Erik Eriksen som det ærede medlem hr. Poul Møller rejst spørgsmålet om hjemmeværnet og dets fremtidige lovmæssige placering. Den højtærede statsminister svarede i går positivt, idet han nærmest undskyldende fremhævede, at det måske var en forglemelse, at spørgsmålet ikke var kommet med i åbningstalen. Jeg håber ikke, dette betyder, at man vil bagatellisere spørgsmålet og underkende værdien af det, for det er

ganske givet, at hjemmeværnets fremtid, dets opbygning, dets placering inden for forsvarsrammen er noget fundamentalt og afgørende.

Men når vi nu taler om forsvarsproblemet, må det måske være mig tilladt at fremdrage et enkelt spørgsmål, som jeg under andre omstændigheder ville have rejst under finanslovdebatten. Da en sådan ikke kan finde sted, og da det, jeg tilsigter, kræver lovgivning, er det naturligt, at jeg rejser spørgsmålet nu. Jeg tænker på, om regeringen vil fremsætte lovforslag om en feltpræstordning. Vi har inden for forsvaret mange funktioner, der søger at varetage de forskellige interesseområder for de værnepligtige. Vi har auditørkorpset; den juridiske side af sagen er altså i orden. Vi har lægekorpset, og Folk og Værn udøver en meget værdifuld indsats i hele velfærdstjenesten, som betyder usandsynlig meget. Vi har den direkte skoleundervisning og oplæring i de respektive fag, og der ydes social bistand til de værnepligtige. Det er ikke en utidig anmassen af kirken, der kommer til udtryk i ønsket om, at der oprettes en feltpræstordning. Ca. 98 pct. af landets befolkning tilhører folkekirken. Andre lande har sådant apparatur, en ordning, hvor også den kirkelige side af de værnepligtiges tilværelse kan blive betjent.

Der er ingen, der nærer ønske om, at der skal øves åndelig vold mod de unge. Der er ikke tale om, at man vil tvinge dem eller binde dem på nogen måde, men ganske enkelt om det, at der skabes mulighed for at give dem den service, den betjening inden for dette område af tilværelsen og livet, som kirken repræsenterer. Jeg vil derfor spørge den højtærede forsvarsminister, om man kan forvente, at dette tomrum, vakuum, vil blive udfyldt, så denne side af vort værns opbygning bliver fuldstændiggjort. Jeg ved, at rundt om i landet sidder mange forældre, hvis børn aftjener deres værnepligt, og som er uhyre interesserede i dette, og det arbejde, der udøves på frivilligt plan, giver dem, der har med det at gøre, al mulig grund til at tro, at den værnepligtige ungdom er meget interesseret i det. Vi kan oplyse, at værnschefer og befalingsmænd opfordrer og animerer til, at dette arbejde videreføres. Jeg vil med interesse

[Gottschalk-Hansen.]

imødese den højtærede ministers svar på dette spørgsmål.

Den 5. oktober rejste jeg her i tinget i spørgetiden det spørgsmål til den højtærede finansminister, om finansministeren ville søge loven om vurdering af fast ejendom ændret, således at vurderingen ikke ensidigt bygger på en ejendoms handelsværdi, men også tilgodeser dens afkastningsevne og brugsværdi. Jeg må give ministeren den ros, at svaret var klart, der var ingen tvivl, det var en afgjort afstandtagen, et nej, som ikke var til at misforstå, til trods for at jeg kunne påvise, at prisstigningen på dette område er af en helt anden størrelsesorden, i alle måder er vidt forskellig fra den almindelige inflations prisstigning, idet prisstigningen her bl. a. også skyldes statens indgreb i hele lovgivningen om ejendomme. Jeg nævnte i så henseende zoneinddelingen, huslejelovgivningen, loven om byggestop, grundværdistigningen og endelig kapitalvindingsskatten, alt sammen faktorer, som har været medvirkende til denne urimelige og hastige stigning i ejendomspriserne.

Ministeren imødegik mig ikke, når jeg nævnte ordet urimelig og uretfærdig om denne stigning. Den højtærede minister kunne ikke godtage — det kan man ikke for-tænke ham i, da han er medlem af regeringen, — at lovgivningen havde været medvirkende hertil, hvad jeg mener er ganske klart og åbenlyst, men det mest interessante og ejendommelige — og det er grunden til, at jeg nævner sagen igen, for forretningsordenen gav mig ikke mulighed for tredje gang at komme med et spørgsmål — var, at den højtærede minister i sit svar sagde (jfr. tidenden sp. 67):

„Med hensyn til spørgsmålet om vurderingens objektivitet kan jeg ikke se andet, end at det er betydelig lettere — dermed være ikke sagt, det er let, men det er betydelig lettere — at vurdere handelsværdier end at vurdere brugsværdier og afkastningsevne“.

Ja men hvem har sagt, det skal være let? Det er ikke det, det drejer sig om. Det, det drejer sig om, er at nå frem til noget, der er retfærdigt, til noget, der er rimeligt.

Jeg har aldrig nogen sinde villet vove at påstå, at handelsværdien ikke skulle

gå ind som et integrerende led i vurderingen, men det kan bare ikke være det eneste afgørende. Når den højtærede minister i sit svar også siger (jfr. tidenden sp. 65):

„... vil jeg mene, det er en ret uløselig opgave at vurdere på grundlag af brugsværdi og afkastningsevne“,

forstår jeg ikke rigtig dette svar. Sandheden er dog, at der for enhver landbrugsejendom med en grundværdi på 30 000 kr. er pligt til at føre regnskab, og jeg må dog vægre mig ved at tro, at den højtærede minister ville mistænke jordbrugere, hvis grundværdi er af en mindre størrelsesorden, for at føre falsk og fejlregnskab. Hvis man ikke ville gå ind i den enkelte individuelle vurdering, som jeg har omtalt, hvis det ville blive for vanskeligt, for omfattende, kunne man tage forrentningsprocenten med i billedet. Der er heller ikke tvivl om, for så vidt angår parcelhuse eller udlejningsejendomme, at man ganske nøje regnskabsmæssigt kan konstatere, hvad brugsværdien er, og hvilken afkastningsevne de repræsenterer. Den højtærede minister synes at ville feje det hele til side og gøre gældende, at der ikke er tale om noget alvorligt eller slem. Forholdet er dog, at promillen til staten er uændret. Derfor vil en højere vurdering betyde højere skat, og denne skat bliver væltet over på lejerne.

Alle, der bor i lejede boliger, vil i sidste instans blive ramt af denne uretfærdige, urimelige stigning, som igen må lægges hen til regeringens ansvar, idet den ikke selv har haft fantasi eller opfindsomhed nok til at få foretaget en ændring her, når den oven i købet afviser en sådan tanke og den højtærede minister på regeringens vegne, ikke alene på de radikales, men også på socialdemokratiets og retsforbundets vegne altså ikke vil være med til at råde bod på denne uret, der begås mod såvel ejere som lejere ved denne lovgivning, der medfører stigninger af en urimelig størrelsesorden.

Endelig vil formueskatten stige. Nu har den højtærede statsminister måske nok stillet os i udsigt, at man inden for regeringen vil ændre formueskattens størrelse. Det kan vi selvfølgelig se hen til med en vis forventning. Det er ikke sket endnu; men vurderingen sker nu, og jeg synes, det er lidt flot, lidt hårdt, lidt urimeligt, at lov-

[Gottschalck-Hansen.]

givningen således skånselsløst, hemningsløst, vil være med til at ramme de mange mennesker, der kommer til at betale en helt anden afgift, en helt anden leje, fordi man vurderer ud fra principper, som er fundamentalt forkastelige.

Det vakte betydelig opsigt i finansudvalget, da vi den 18. oktober i år blev stillet over for en samling aktstykker; tallet var i alt 91, hvoraf de 90 var af officiel og det ene af fortrolig karakter. Altså 91 aktstykker, som folketingets finansudvalg skulle tage stilling og standpunkt til 28 dage før valget finder sted, 10 dage før det høje ting hjemsendes. Nu vil dette ting efter valget være af en helt anden beskaffenhed, have en helt anden sammensætning. Der opstår derved et spørgsmål af, synes det mig, uhyre interessant og principiel karakter. I rigets grundlov § 46, stk. 2, hedder det:

„Ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af folketinget vedtagne finanslov eller i en af folketinget vedtaget tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov.“

Det er jo et brud på denne paragraf, der er ved at finde sted. Det blev besluttet ved et ministermøde i 1925-26 — det var i ministeriet Staunings tid — at alle forslag om forhøjelser af bevillinger på finansloven eller udgifter på tillægsbevillingsloven skulle forelægges finansministeriet, før de gik over til folketingets finansudvalg. Det er altså noget, som ikke er lovfæstet; det er en praksis, noget traditionsbundet. Jeg må derfor rette det spørgsmål til den højtærede finansminister, om den højtærede minister nu har gennemtænkt de konsekvenser, det kan afstedkomme, de følger, der kan flyde af, at man lader et udvalg fra det nuværende folketing foretage indstilling. Vi må endelig understrege, at finansudvalget har ingen bevillende myndighed, ingen, men folketinget og kun dette alene. Nu skal dette finansudvalg tage standpunkt til 91 aktstykker. Jeg har

gjort mig den ulejlighed til oplysning for det høje ting at lægge provenuet sammen for disse aktstykker; det er et længere regnestykke, det bliver i alt 130 957 352 kr. Det er det samlede provenu, som man altså lader finansudvalget tage standpunkt til, ganske kort tid før det folketing, som har valgt det, sendes hjem.

Hvis vi efter valget den 15. november, hvad jeg tror, får en anden magtfordeling — vi får i det mindste et andet folketing — kan vi komme i den situation, at dette folketing ikke vil konfirmere, acceptere, sige god for den indstilling, finansudvalget har afgivet. Det kommer til at vedrøre ministrene, hver inden for sit fagområde, og det er så at sige hele regeringen, der er under anklage i denne sag; det må det selvfølgelig være, når der er så mange aktstykker. Hvis nu det nye folketing ikke vil acceptere det nuværende finansudvalgs indstilling, har så den højtærede finansminister, som i henhold til gældende praksis har påtegnet ethvert aktstykke, overvejet, hvilke følger dette måtte få?

Jeg går ud fra — jeg tør næsten ikke håbe — at sagerne, problemerne, i hvert fald bevillingsansøgningerne, også har været forelagt det økonomiudvalg, som den højtærede økonomiminister i går talte om, for jeg vil gerne placere ansvaret hos den højtærede finansminister, som i virkeligheden har det officielle ansvar for denne fremgangsmåde.

Jeg tror, det var rart og rimeligt, om man viste fornøden hensyntagen til rigets grundlov, og at i det mindste ikke vi var de første til at bryde den. Det kan ikke skabe tillid til lovgivningsmagten, det er ikke tilfredsstillende for os, der skal foretage disse indstillinger og har 36 timer til rådighed for at finde frem til, hvorvidt det er betimeligt at bevilge over 130 mill. kr. Det er ikke arbejdsvilkår, der er folkestyret værdige. Jeg vil med stor interesse afvente de kommentarer og bemærkninger, som den højtærede finansminister måtte have til de betragtninger, jeg her har givet udtryk for.

Juul Jørgensen: På grund af det nært forestående valg bliver det jo kun en kort tid, jeg har den ære at være medlem af det høje folketing, og de bemærkninger, jeg har at knytte til debatten, må derfor nærmest betragtes som en røst fra en menig vælger.

Da det høje ting i 1956 gennemførte folkepensionen, var der mange, der håbede, at denne sag dermed var løftet op over stemmekøbspolitikken. Det var derfor med beklagelse, jeg så, at den høje regering ville fremsætte et forslag til en ændring lige forud for et valg. Hvorfor det hastværk — de gamle bliver her jo også efter 15. november — så meget mere som det jo allerede efter pristallets fremkomst tydeligt blev tilkendegivet af de ledende politikere fra alle partier, at pristallets nedgang ikke skulle komme folkepensionisterne til skade. Det ville have klædt den høje regering og for så vidt også det høje folketing, om man havde ventet til efter valget. Jeg ville meget nødig have, at vælgerne skulle få den forkerte opfattelse, at folketinget skulle være blevet en auktionshal.

Jeg har et par bemærkninger at gøre til den økonomiske politik og til VK-planen, som jeg ikke har accepteret.

Den skattnedsættelse på 250 millioner kr., som den høje regering gennemførte i foråret, har jo allerede fået en række uheldige følger, følger, som man burde have forudset allerede dengang. Jeg tror, at man i dag kan se, at mangelen på arbejdskraft, lønglidningen, de ulovlige strejker er direkte følger af den udvidelse af købekraften, som her fandt sted.

Der foreligger som bekendt også et forslag fra venstre og de konservative om skattelettelser. Lad mig først sige om den del af VK-planen, der omfatter spareopgaverne, at jeg er enig i den hovedlinje, at statens opgaver skal begrænses mest muligt og det enkelte menneskes muligheder for at handle i frihed under ansvar skal udvikles. Jeg er derfor i hovedtrækkene enig i VK-programmets spareplaner, og jeg håber, at den linje følges op af mit parti i fremtiden. Jeg er klar over, og det er vi alle sammen klar over, at størrelsen af de offentlige opgaver i det lange løb er afgørende for skatternes størrelse.

Men lige så tilfreds jeg er med spare-

bestræbelserne i VK-planen, lige så betænkelig er jeg ved planens finanspolitiske linje. Vi har jo i venstre i to regeringsperioder efter 1945 med held praktiseret en konjunkturudjævnende finanspolitik, og det var vel også den, vi vandt valget på i 1957. I øjeblikket oplever vi en kraftig højkonjunktur med fuld beskæftigelse og en stor økonomisk aktivitet, i særdeleshed i byerhvervene, men som bonde må jeg gøre opmærksom på, at den meget omtalte velstandsstigning just ikke præger landbruget, og helt leve af lærkesang og leve i den fri natur, hvor skønt det end kan være, kan vi nu ikke. Landbruget er i vort samfund en så betydelig produktionsfaktor, at en fornuftig og saglig landbrugspolitik i et land som Danmark også altid vil være en fornuftig landspolitik.

Landbruget har behov for stor kapital for overhovedet at følge med i den udvikling, vi er inde i, og dér vil jeg gerne stille et par spørgsmål til den højtærede landbrugsminister: hvorledes går det med den landbokommission, der er nedsat? Arbejder den, eller hviler den? Jeg vil henstille til den højtærede landbrugsminister, at han får den sat i sving, hvis den er i en hvilepause. Det er bl. a., fordi landbruget er stærkt kapitalkrævende, at jeg er betænkelig ved en politik, der lægger hovedvægten på kreditpolitik med en høj rente. Jeg frygter, at hvis man forlader den finanspolitiske konjunkturudjævnende linje, kommer erhvervslivet fra asken og i ilden, og især landbruget. Udvider man købekraften med 750 mill. kr., vil inflationspresset uvægerligt øges, især på et tidspunkt, hvor der ikke findes nogen væsentlig arbejdsreserve. Jeg vil ikke benægte, at den dag konjunkturerne vender og vi kommer ind i en lavkonjunktur — der er visse tegn ude i verden, der kunne tyde på noget sådant; på de franske Renaultfabrikker, læste jeg i avisen forleden dag, var mellem 2 000 og 3 000 arbejdere afskediget, og den amerikanske stålproduktion er nede på halvkraft — da tror jeg det er tiden at praktisere en nedsættelse og en klækkelig nedsættelse af skatterne, men i dag tror jeg, at man skal bruge den gamle, men rigtige vending: pige, træd varsomt, thi scenen er skrå.

Der er måske nogen, der vil misforstå

[Juhl Jørgensen.]

min tale her i dag. De tror, at jeg vil skabe yderligere splid i mit parti. Det ønsker jeg ikke. Jeg ønsker at placere den strid, der har været, som en strid om en principiel linje og ikke som en strid om personer.

Weikop: Jeg tror, at alle vil være enige med mig i, og jeg tror også, at den høje regering vil være enig med mig i, at de to markedsdannelse, henholdsvis de seks og de syv, er ikke en opfindelse, der er gjort af retsforbundet. Jeg tror også, at alle vil være enige med mig i den betragtning, at når vi har liberaliseret, og når vi har frigjort handelen, og når vi har gennemført toldforhøjelser eller nye todsatser, er dette sket ved, at vi er gået ind i markedsdannelsen de syv.

Derfor har det undret mig meget at høre den højtærede minister hr. Viggo Starcke's tale i går; det undrede mig, at en minister kan bøde befolkningen og ganske særlig det danske erhvervsliv en sådan tale, for bag denne, jeg må måske sige charmerende tilforladelighed, som den højtærede minister jo lægger for dagen, skjuler der sig en afgrund af tillidsbrud også over for de erhvervsdrivende, der har troet på de løfter, som retsforbundet og den højtærede minister hr. Viggo Starcke har givet dem igennem så mange år.

Det, som minister Viggo Starcke gjorde i går, var jo igen at prøve på at bibringe sine tilhængere i erhvervslivet opfattelsen af, at retsforbundet var og er de store liberalister, til trods for at de i gerning i denne sal egentlig har gjort det stik modsatte.

Jeg bruger sjældent stærke ord, men jeg må sige, at det var faktisk forargeligt at høre den højtærede minister hr. Viggo Starckes tale i går, da der blev talt om told; det synes jeg egentlig det var, fordi vi, der har haft med denne sag at gøre, ved, at hans parti eller hans partifæller ikke rørte — jeg har lov til at sige det — de rørte ikke en finger for at få todsatser nedsat, og de gik oven i købet med til at forringe det importfrigørelsesforslag, som regeringen havde fremsat. Det lyder noget stærkt, det, jeg siger her, men jeg er temmelig sikker på, at jeg kan få det bekræftet af alle, der har haft med todsagen at gøre, og jeg er

temmelig sikker på, at det ærede medlem hr. A. C. Normann, der også var med i disse drøftelser, ganske vil kunne bekræfte den bedømmelse af retsforbundets stilling, som jeg her har fremsat, for så vidt angår todsatserne. Den højtærede minister hr. Viggo Starcke ved også, at hans parti stemte imod det forslag, vi havde fremsat, om ophævelse af en ganske overflødig prislov; vi ønskede den ophævet, retsforbundet stemte for, at den skulle blive.

Den højtærede minister hr. Viggo Starcke ved også, at hans parti stemte for udlån af statens midler til fordel for enkelte grupper erhvervsdrivende, til trods for at partiet altid havde bekæmpet dette; og skulle nu den højtærede minister hr. Viggo Starcke have glemt dette og meget andet, vil jeg anbefale ham at spørge sin ordfører, det ærede medlem hr. Niels Andersen, om jeg ikke fra denne talerstol gang på gang, når sådanne erhvervsager har været fremme, har fremholdt retsforbundets svigten af løfter over for vælgerne. Jeg tror, den højtærede minister hr. Viggo Starcke vil kunne få dette bekræftet.

Blot disse få ting viser klart, synes jeg, at den højtærede minister hr. Viggo Starcke er en ordjangler, som man har svært ved at stole på. Jeg har da fuld forståelse af de vanskeligheder, som den højtærede minister hr. Viggo Starcke og hans parti har og har haft; jeg forstår da udmærket godt, at man i det samarbejde, som man her er gået ind i, ikke kan få alt det, som man ønsker, og jeg forstår også godt de vanskeligheder, minister Viggo Starcke har over for sine tilhængere i erhvervslivet efter i ministeriet at have siddet side om side med kooperationens og brugsforeningens forkæmpere. Alligevel er det dybt beskæmmende, at en højtæret minister enten ikke tier eller ikke erkender, at han til fordel for, som han siger, „cementen“ grundskyld har været tvunget til at bryde løfterne til forbrug og erhverv, men i stedet for holder en tale, der i hvert tilfælde efter min mening kun kan have ét formål, nemlig at føre folk bag lyset.

Jeg har blot villet sige disse få ord, fordi jeg synes, at det er værd at påpege, at der sidder mange folk i det høje ting, der alvorligt mener, at grænsen for, hvad man kan

[Weikop.]

tillade sig at sige fra landets fornemste talerstol, er overskredet af den højtærede minister hr. Viggo Starcke.

Thestrup: I den skildring, den højtærede statsminister gav af rigets almindelige stilling, var der et område, som han efter mit skøn ikke gik særlig ind på, selv om han omtalte det, nemlig boligpolitikken. Den højtærede statsminister sagde om byggeriet, at regeringen havde bestræbt sig for at øge byggeriets kapacitet gennem større vinterbyggeri, ved udvidelse af det traditionelle boligbyggeri samt ved at fremme byggeriets rationalisering gennem støtte til uddannelsen af håndværkerkonsulenter. Statsministeren tilføjede, at disse spørgsmål var blevet behandlet i nær kontakt med arbejdsmarkedets organisationer, og at det var regeringens håb, at alle kredse inden for byggeriet fordomsfrit ville medvirke til løsningen af de her foreliggende betydningsfulde opgaver.

Vi kan naturligvis fra mit partis side slutte os til den højtærede statsministers ønske. Men inden den højtærede statsminister sagde dette, var han inde på den beklagelige ting, at det havde været nødvendigt at iværksætte byggestop, og at dette byggestop endnu ikke var afviklet. Statsministeren sluttede med at meddele, at der i 1959 var færdiggjort 26 000 lejligheder, og at tallet for indeværende år antagelig ville blive noget større.

Jeg skal ikke underkende den stigning i boligbyggeriet, der har fundet sted, en stigning, der i ganske særlig grad skyldes, at finansieringen af boligbyggeriet er gået over fra staten til de nye private finansieringsinstitutter, men uanset dette må vi dog vist indrømme, at tilstandene på boligområdet ikke helt passer ind i det lyse billede af tilstanden her i landet i almindelighed, som man fra regeringspartierne side har givet her under debatten. Det er nu 15 år siden krigen sluttede, og alligevel er vi i den stilling, at der ikke er tilstrækkeligt med boliger, og at det først og fremmest er ungdommen, der er blevet dårligst stillet herved. Det passer ikke godt ind i bestræbelserne for at skabe bedre forhold i almindelighed for ungdommen, at det

netop er de unge, som boligmangelen rammer med størst vægt.

Jeg har gang på gang gjort mig til talsmand for, at en udligning mellem huslejeniveauerne var en forudsætning for at løse boligproblemet, og jeg har henvist til en gradvis afvikling af huslejerestriktionerne som den vej, ad hvilken det kunne ske. Jeg er helt klar over, at for at denne gradvise afvikling for alvor kan komme i gang, er det nødvendigt, at de private kræfter i boligbyggeriet kan virke; thi herved, og kun herved, kan vi få en sådan boligmasse, at en effektiv konkurrence kan holde huslejen nede.

Jeg skal erkende, at den høje regering med lovene af 1958 begyndte at gå ind i den frigørelsespolitik på dette område, som vi så længe fra oppositionens side har fremholdt som en nødvendighed, men jeg må jo sige, at det var, som om den høje regering snublede i starten. Den vedblev, efter at de private kræfter i byggeriet var sat i gang, at give lån fra staten i så stort omfang, at det, således som den højtærede statsminister betegnede det, blev nødvendigt midlertidigt at begrænse påbegyndelsen af nyt boligbyggeri inden for de områder, hvor mangelen på arbejdskraft skaber de største vanskeligheder, eller sagt med mere jævne ord, at etablere byggestop, og som jeg har sagt det før, dette byggestop er endnu ikke afviklet.

Jeg tror også, at de ejendomsskatter, som den høje regering gennemførte her i sommer, skærpelsen af grundstignings-skylden og kapitalvindingsskatten vedrørende salg af jord, har bidraget til at gøre det vanskelige og dyrere at erhverve en byggegrund og dermed virket imod den bedring af boligforholdene, som vi alle er enige om at ønske. Det er nemlig således, uanset hvad man gør for at hindre det, at så længe der er mangel på jord, bliver det køberne, og køberne alene, der kommer til at bære byrderne ved disse nye skatter.

Det er mig også uforståeligt, at der fra regeringens side, så vidt jeg ved, intet er gjort for at smidiggøre administrationen af byggezoneloven, således at en lempelse af zonegrænserne kunne have fremskaffet mere jord til byggegrunde og derved have lettet presset på byggegrunde. Mon ikke også

[Thestrup.]

forholdet er det, at vi — jeg tror i høj grad til skade for boligbyggeriet — mangler en planlægning på lang sigt for byernes udvikling? Jeg vil også tro, at det ville hjælpe betydeligt på forholdene med skattemæssige begunstigelser, større end de nuværende, af opsparring til byggeformål.

Når jeg derfor ser på forholdene, som de er i dag, synes jeg, man må sige, at de er på dette område ikke helt, som de skal være. Endnu 15 år efter krigens ophør er der restriktioner for byggeri og boliger, der er mangel på boliger, og denne mangel rammer i særlig grad de unge. Det er dem, der ikke kan få lejligheder, og det er dem, der, når de endelig får lejlighed, får de dyreste lejligheder, må betale den højeste husleje. Der er ingen fast og klar boligpolitik fra regeringens side, skønt denne regering er den første flertalsregering siden krigen og har siddet i 3½ år, altså har haft større magt end nogen anden regering siden krigens slutning til at løse dette spørgsmål.

Jeg har villet sige disse ting, fordi jeg synes, de hører med i billedet af rigets almindelige tilstand, hører med som et lidt dunkelt punkt i det, lad os sige, meget lyse billede, som regeringspartierne ordførere har tegnet.

Carl Petersen: Når jeg har bedt om ordet i denne debat, er det foranlediget af en del af den tale, det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen for lidt siden holdt. Han sagde, at den arbejdsmetode, der benyttes i finansudvalget, og som har forbindelse med ministerierne, burde være noget anderledes, særlig under hensyn til at der nu er udskrevet valg. Der er det rigtige i det ærede medlems udtalelser, at der i det møde, vi havde forleden, var relativt mange sager til behandling, men ved dette møde, som ved alle andre møder, var det de enkelte medlemmer selv, der bestemte, hvorvidt der skulle gives tilslutning til sagerne, om de skulle undersøges nærmere, eller om man ville forhandle i partierne om, hvilken stilling man skulle tage. Det kan måske derfor have interesse både for det høje ting og for offentligheden at få at vide, hvad det var, der skete.

Det er rigtigt, som det ærede medlem

nævnte, at der var 90 sager, og de repræsenterede et samlet beløb på vistnok ca. 130 mill. kr., måske lidt mere. Af disse 90 sager blev der givet tilslutning til 68, der repræsenterede 70 mill. kr. Det var en enstemmig tilslutning fra alle partier med undtagelse af ét medlem. Jeg ved ikke, om det forbavtede andre end mig, at det var det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen, der ikke kunne give tilslutning — ikke på partiets vegne, men alene. Nu kan der være enkelte sager, som man kan have en vis personlig interesse i, og det har det ærede medlem måske også haft i denne sag — det kan jeg ikke vide noget om — men det er i alt fald ikke noget, der har med teologien at gøre, for det var en afvandingssag øvre i Jylland; den var godt nok stor. Det er at tegne billedet, som det skal tegnes. De resterende sager, som altså er gået dels til partierne, dels til viderebehandling den 26., repræsenterer altså ca. 60 mill. kr., og det skal så blive spændende at se, hvilken stilling man vil tage til alle disse sager.

Så var det ærede medlem inde på, at han syntes, det var forkert, at man overhovedet behandlede sager, når der skulle udskrives valg og det var inden for mulighedernes grænse, at der kom et andet folketing; da finansudvalget jo i virkeligheden taler på folketingets vegne, kunne der være noget forkert heri. Jeg kan ikke se, at det er mere forkert at behandle disse sager i denne korte folketingsperiode, der går fra folketingsårets begyndelse indtil valget, end at behandle alle de sager, vi har behandlet fra maj-juni til folketingsårets udgang. Det er nemlig det samme folketing der skal behandle dem på tillægsbevillingsloven næste år. Så burde man gå et skridt videre og sige, at ministeriet og regeringen som sådan ikke kan arbejde videre i det år, der ligger foran.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Det er kun i anledning af det ærede medlem hr. Hans R. Knudsens bemærkninger og spørgsmål vedrørende vort skatteforslag, jeg tager ordet. Det ærede medlem nævnte noget om virkningerne for indkomster på 10 000 kr. Jeg vil gerne sige, at vi har fremsat vort skatte-

[Poul Møller.]

forslag så tidligt i denne folketingsssamling, som vi overhovedet var i stand til. Vi havde været samlet 2 dage forinden den dag, vi fremsatte det. I folketingsssamlingens 4. møde fremsatte vi altså vort forslag. At det måske ikke kommer til første behandling, skyldes ikke os, det er den høje regerings skyld. Men derfor tager jeg denne korte bemærkning, for der er så mange andre ting, der skal drøftes i aften.

Jeg vil gerne sige, at for en skattepligtig indkomst på 10 000 kr. ligger det således, at efter vort forslag skal en enlig betale 924 kr. i skat mod nu 1 200 kr., en forsørger uden børn med samme indkomst skal betale 810 kr., en forsørger med 1 barn 490 kr., en forsørger med 2 børn 110 kr., en forsørger med 3 børn får udbetalt kontant 270 kr., og en forsørger med 4 børn får udbetalt kontant 650 kr.

Jeg nævner dette for at vise, hvorledes forslaget er bygget op, og hvorledes nedsettelse finder sted, efterhånden som børnetallet stiger, indtil man får en kontant udbetaling. Der er altså for indtægter på 10 000 kr. en spændvidde på 1 574 kr., fra 924 kr. i betaling af skat til en kontant udbetaling på 650 kr. for en familie med 4 børn.

(Kort bemærkning).

Axel Ivan Pedersen: På foranledning af det ærede medlem hr. Alfred Jensens bemærkning tidligere på dagen om, at de personer, som i næste uge ved indfødsretslovsforslagets vedtagelse bliver ophøjet til danske statsborgere, ville få anledning til at stemme ved det kommende folketingsvalg, skal jeg tillade mig at oplyse, at valgloven inderholder en bestemmelse om, at man skal være optaget på den valgliste, som udarbejdes sidst i januar måned, og som offentligt fremlægges i de første dage af februar måned hvert år, eller på den tillægsvalgliste, som fremlægges samtidig, og på hvilken de personer opføres, som i årets løb fylder 23 år. Der er således ikke nogen mulighed for dem, der er optaget på det foreliggende indfødsretslovsforslag, for at kunne afgive stemme ved det kommende valg. Det ærede medlems oplysning er derfor urigtig.

(Kort bemærkning).

Gottschalck-Hansen: Det er jo særdeles ædelt af den højtærede formand for finansudvalget, at han vil varetage finansministerens interesser. Mit spørgsmål var rettet til finansministeren, men jeg har med megen opmærksomhed og interesse lyttet til finansudvalgets højtærede formands bemærkninger her.

Det er rigtigt, at jeg har stemt for, eller at jeg har sagt ja til ca. 50 mill. af de 130 mill. kr., der var tale om — det var endnu mere, for der var også noget fortroligt — det vil jeg gerne vedstå. Men mine bemærkninger her er da ikke en kritik af finansudvalget, ej heller af dets formand, det er en kritik af den fremgangsmåde, der er anvendt af administrationen, af regeringen.

Jeg vil gerne spørge finansudvalgets formand, som nu selv kommer ind i billedet, om finansudvalgets formand billiger, at vi har to døgn til at forberede aktstykker om bevillinger til et samlet beløb af 130 mill. kr. Tror noget menneske i dette land, at man sagligt og forsvarligt kan gennemgå aktstykker af en sådan størrelsesorden i så kort et tidsrum? Jeg vil anmode den højtærede formand for finansudvalget om at gøre sin indflydelse gældende og søge udvirket, at vi får noget længere tid til rådighed, når vi skal træffe de uhyre vigtige afgørelser om penge, som jo vitterligt ikke er vore egne.

Jeg har ikke villet bremse arbejdet. Jeg har erkendt, at der er spørgsmål, som skal løses, og ting, der løber videre. Derfor er jeg gået med til løsningen af de opgaver, jeg kunne tiltræde. Men det afskræmmer mig ikke fra at bebrejde den siddende regering den fremgangsmåde, som den har anvendt i det foreliggende tilfælde.

Formanden for finansudvalget peger på, at der har været tidligere aktstykker, som vi har behandlet i det gamle folketingsår. Ja, ja, det er da rigtigt; men da anede vi ikke noget om, at valget ville blive udskrevet den 15. november. Den højtærede statsminister har jo været en hel sfinke i tavshed om dette. Han har vidst det længe og kunnet fortælle os det, men det har været dulgt i fuldstændig løndom og tavshed. Vi anede ikke noget som helst om det.

[Gottschalck-Hansen.]

Det er et helt andet billede, end når vi gennemgår et finanslovsforslag. Jeg synes ikke, det eksempel, den højtærede formand for finansudvalget kommer med, er holdbart.

(Kort bemærkning).

Axel Sørensen: Jeg vil gerne sige et par ord i anledning af en bemærkning fra det ærede medlem hr. Foged angående venstres stilling til afskrivningsloven, idet det ærede medlem nævnte mit navn i denne forbindelse.

Da afskrivningsloven i 1957 blev vedtaget i tinget, kunne venstre ikke medvirke til dens gennemførelse. I 1958, da loven om en særlig indkomstskat bl. a. på fortjeneste indvundet ved afhændelse af maskiner og inventar var til behandling her, tiltrådte venstre den og gjorde det, fordi vi fra det radikale venstres side havde stillet ændringsforslag om, at en fortjeneste, der var fremkommet på grundlag af skattefri afskrivninger, og som skulle beskattes med de 30 pct. i henhold til loven om særlig indkomstskat, kunne blive fritaget for denne beskatning, imod at den skattepligtige i hvert af de efterfølgende 3 år lod en tredjedel af den medregne i den skattepligtige indkomst. Denne bestemmelse blev vedtaget, og jeg udtrykte dengang min glæde over, at vi var nået frem til enighed, så partiet venstre kunne stemme for den.

Hvad angår spørgsmålet om nyetablering, står vi fremdeles på den linje, at der må tages hensyn til de unge, som under skiftende forhold her under højkonjunkturen begynder selvstændigt erhverv. Vi ønsker lovreghen herom forlænget; men vi mener, at den nye ejendomsskyldvurdering, som nu finder sted, må tages i betragtning, inden linjen føres videre. Det er vor agt inden for det radikale venstre med fuld opmærksomhed at følge det arbejde, der må gøres for at lette den dygtige landbøundoms indtræden i selvstændig erhvervsvirksomhed.

(Kort bemærkning).

Carl Petersen: Jeg har selvfølgelig ikke noget ønske om at gå den højtærede finansminister i bedene med hensyn til besvarelsen; men jeg mente, at det var nødvendigt

— for at finansministeren kunne svare rigtigt og forstå det rigtigt, og for at offentligheden kunne forstå det rigtigt — at disse oplysninger blev fremsat af mig.

Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen spørger mig nu direkte, om jeg finder det rigtigt, at man kun har 2 døgn til at gennemlæse de aktstykker, der kommer, og tage stilling til dem. Ja, det mener jeg, for forretningsgangen er jo sådan, at hvis man vil have noget uddybet nærmere, kan man blot forlange at få det drøftet enten i partiet, i et samråd eller at få sagen udsat, så man kan få lejlighed til at se nærmere på den. Det ærede medlem ved jo godt, at halvdelen af sagerne skal man hverken have 1 eller 2 timer til at sætte sig ind i, de er så ligetil, og de sager, der er vanskeligheder i, bliver jo behandlet på den måde, jeg har nævnt. Derfor mener jeg, at fremgangsmåden stadig må være den hidtil fulgte.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Medlem af folketinget Ragnhild Andersen har meddelt mig, at hun ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Er fordelingen af erstatningerne til enker og invalider fra besættelsestiden ikke så langt fremme, at fangetidsgodtgørelsen kan udbetales inden jul?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 15 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om udstedelse af statsforskrivninger til Den internationale Sammenslutning for økonomisk Udvikling.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension og lov om pension og hjælp til enker m. fl., samt om en særlig ydelse til invalide- og folkepensionister m. fl.

[Formanden.]

- 3) *Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.*

Mødet hævet kl. 13¹⁵.

8. møde.

Torsdag den 20. oktober kl. 15.

Formanden: Indfødsretsudvalget har afgivet tillægsbetænkning over forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om udstedelse af statsforskrivninger til Den internationale Sammenslutning for økonomisk Udvikling.

(Første behandling findes i tidenden sp. 106, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 19).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg stiller forslag om, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension og lov om pension og hjælp til enker m. fl., samt om en særlig ydelse til invalide- og folkepensionister m. fl.

(Første behandling findes i tidenden sp. 75, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 21).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der stillet følgende ændringsforslag:

Af Ragnhild Andersen, Fuglsang, Alfred Jensen, Lynnerup Nielsen og Petra Petersen:

Underændringsforslag.

Til ændringsforslag nr. 1 i udvalgets betænkning.

1) Foran de foreslåede ændringer til lovens § 3 indsættes:

„Til § 2.

Stk. 3 affattes således:

„Stk. 3. Personer over 65 år og kvinder i alderen 60-65 år, der ikke oppebærer invalidepension, er, for så vidt de opfylder betingelserne i § 1, berettiget til folkepension efter de nærmere regler i §§ 3-5.“

2) Det til lovens § 3, stk. 1, foreslåede skema affattes således:

„Til ægtepar, når begge opfylder betingelserne for at opnå pension	Årlig kr. 5 880
Til enlige personer samt ægtepar, når kun den ene af ægtefællerne opfylder betingelserne.....	3 900“

3) I den foreslåede ændring til lovens § 4, stk. 2, ændres „648“ til: „732“.

4) Foran den foreslåede ændring i lovens § 4, stk. 4, nr. 2, indsættes:

„I stk. 4, nr. 1, indsættes efter 2. punktum som nyt punktum: „Vedvarer læren eller uddannelsen ud over barnets 18. år, ydes børnetillægget fortsat, så længe uddannelsen varer.““

5) I den foreslåede ændring til lovens § 4, stk. 4, nr. 2, ændres „6 750 kr.“ til: „9 500 kr.“